DE
KAJUITSJONGEN
VAN
FREDERIK DE HOUTMAN
Door
P. DE ZEEUW J.G.ZN.
H.A. VAN BOTTENBURG N.V.
AMSTERDAM
KAMMAN

Van Zondagschool

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK
0716 7718

B Prunl

DE KAJUITSJONGEN
VAN FREDERIK DE HOUTMAN

„Je moet wat beter uitkijken kwajongen!" bromde de rijke Amsterdamse koopman...... (blz. 7).

8910008

XKA
596

DE KAJUITSJONGEN VAN FREDERIK DE HOUTMAN

EEN VERHAAL OVER DE TWEEDE TOCHT
NAAR INDIË

DOOR

P. DE ZEEUW J.Gzn

AMSTERDAM – H. A. VAN BOTTENBURG N.V.

Bandontwerp en illustraties van Jan Kampman

I

„DOMINEE, DE SCHEPEN KOMEN ER AAN!"

Er staat een jongen aan het IJ te Amsterdam.

Hij staat met z'n rug tegen de Schreierstoren en tuurt naar het Oosten.

Zo staat hij daar al meer dan een half uur!

Af en toe kijkt hij even naar de klok in de toren van de Sint Nicolaaskerk. Ja, de wijzers van die klok gaan gestadig verder, en tóch blijft de jongen maar staan. Hij had allang naar de lering moeten gaan, dominee Plancius begint altijd precies op tijd en hij knort op jongens, die te laat komen.

Maar Jaap Bestebouw kán hier niet vandaan komen. Heel in de verte heeft hij de toppen van enkele masten ontdekt.

Dat was een half uur geleden al. Als dat de schepen uit Oost-Indië eens waren, heeft Jaap toen dadelijk gedacht. Jongens, wat zou het leuk zijn, als ik het meemaakte, dat die het IJ opvaren.

't Was waar, hij had slechts drie masten geteld, dadelijk al en 't was er bij drie gebleven. Dat was eigenlijk mis, want als 't goed was, moesten er vier schepen zijn.

Twee jaar geleden waren er immers vier schepen uitgevaren. Jaap herinnerde het zich nog flauwtjes. 't Waren de Amsterdam, de Hollandia, de Mauritius en het Duyfken.

In Maart 1595 waren de schepen vertrokken en nu was het vandaag 14 Augustus 1597 en nog waren ze niet terug.

Als ze daar nu eens aankwamen, dacht Jaap. Dan zou ik temet de eerste zijn, die ze zag aankomen en dan ging ik het vlug aan dominee Plancius vertellen. Die zal zeker zo blij zijn met dat bericht, dat hij helemaal vergeet, dat ik te laat kom!

Als zij het nu maar zijn!

Er kwam een oude zeeman voorbij.

„Zeg Teun, weet jij ook welke schepen daar aan komen?" vroeg Jaap.

„Dat zal Steven van der Haghen zijn, jongen," bromde Teun, „die zal van een Straatvaart thuis komen!"

„Steven van der Haghen?" lachte Jaap, „nou jij weet er ook geen biet van; Steven is een week geleden pas uitgezeild en wou je hem nou al terug hebben?"

„Zo, zo, een week geleden pas, nee dat kan dan niet. Nou maar dan is het in ieder geval een ander!" verzekerde Teun.

„Ja, dat weet m'n grootje ook!"

Teun slofte verder en Jaap bleef turen.

Als hij nu maar zeker wist, welke schepen dat waren!

Ze hadden de Hollandse vlag in top, dat zag hij wel, maar hij kon ze niet herkennen. Dat was immers on-

mogelijk voor hem, want toen die schepen uitzeilden, bijna drie jaar geleden, was hij er niet bij geweest. Hij had ze niet gezien en dus kon hij ook onmogelijk weten hoe ze er uitzagen. Maar dat had die domme Teun toch wel kunnen weten; zo'n oude zeerob, die hier altijd op de kaai rondscharrelt.

Weer tuurde Jaap naar het Oosten.

De schepen waren nu al heel wat dichterbij. 't Waren twee grote en een klein schip. Als het de vloot van De Houtman was, die uit Indië terug kwam, dan was er op de lange reis beslist een schip verloren gegaan.

Daar deed de toren van de Sint Nicolaaskerk vier slagen horen.

„O lieve help!" dacht Jaap, „nu begint de lering, eer ik bij de Oude Kerk ben is 't wel half vijf. Maar alevel wacht ik nog wat. Ik moet nu weten of ze het zijn!"

De jongen hield het bij de toren niet langer uit.

Hij liep naar de waterkant en draafde de schepen tegemoet. Al maar turend over het IJ, vergat hij om voor zich uit te kijken en zo kwam het dat hij opeens tegen een deftige sinjeur opbotste, die rustig aan de walkant over het water stond te kijken.

„Je moet wat beter uitkijken kwajongen!" bromde Dirk van Os, de rijke Amsterdamse koopman, „hier aan de waterkant is het gevaarlijk met elkaar in botsing te komen, je zou in 't water terecht komen."

Jaap keek de man aan; hij herkende hem. 't Was Dirk van Os, die hij vaak bij dominee Plancius had gezien. Hij was één van de sinjeuren, die Frederik en Cornelis de Houtman met een vloot naar Indië hadden

gestuurd. Dat had een vracht geld gekost, maar dat was voor Van Os niet erg. Die had duiten in overvloed.

Jaap had er veel over horen praten. Er was heel wat over te doen geweest, omdat verscheidene kooplui meenden, dat het geld weggooien was, wanneer men naar Indië ging. Doch Dirk van Os had doorgezet en telkens er maar op gehamerd, dat er in Indië een wereldrijk te veroveren zou zijn.

„Wat deed jij hier eigenlijk?" vroeg de koopman.

„Naar de schepen kijken, sinjeur," zei Jaap.

„Zo, bedoel je de drie schepen, die daar aankomen? Is je vader daar soms op?"

„Nee sinjeur, mijn vader is met Steven van der Haghen naar Brazilië gegaan en niet meer teruggekomen," zei Jaap zachtjes.

„Zo jongen, dat is jammer, maar wat wou jij dan van die schepen? Je hebt er toch niets mee te maken?"

„Ik moet naar de lering, sinjeur," zei Jaap, „en......"

„Nou, maak dan dat je er komt!"

„Ja maar sinjeur, ik ben op de lering bij dominee Plancius en nu wilde ik eens kijken of die schepen daar soms de schepen van De Houtman zijn; ik kan dan het goede nieuws het eerst aan de dominee vertellen!"

„O zo! voer jij dat in je schild vrind, nu dan kan ik je helpen. Daar net is er een kleine pinas binnengelopen, die bericht bracht, dat de drie schepen, die daar naderen, werkelijk de schepen van De Houtman zijn. 't Zijn de Mauritius, de Hollandia en het Duyfken."

„En het vierde schip?"

„Is op reis verongelukt, nu vooruit en als jij de eerste

wilt zijn, die de dominee dit goede nieuws brengt, moet je vlug zijn. Ik ga hem zo dadelijk ook opzoeken!"

Weg was Jaap al; hij vergat zelfs sinjeur Van Os te groeten.

Doch de koopman riep hem terug.

„Zeg jó, je zegt me niet eens, hoe je heet en waar je moeder woont!"

„Ik heet Jaap Bestebouw en moeder woont in de Armsteeg aan de Oude Zijde nummer tien!"

Voor de tweede maal vloog Jaap Bestebouw als een pijl uit de boog weg, maar ditmaal was hij toch zo wijs geweest, sinjeur Van Os vriendelijk te groeten.

Deze keek hem glimlachend na en staarde toen weer over het water van het IJ, waar de drie schepen nu snel naderden.

Ondertussen had Jaap zich uit de voeten gemaakt. 't Was nu ongeveer half vijf, zoals hij inderhaast had gezien en het was dus zaak, om voort te maken. Hij twijfelde er echter niet aan of dominee Plancius zou vanwege het grote nieuws Jaap wel met rust laten.

Jaap rende de straten langs en stond eindelijk bij de leerkamer van de Oude Kerk. Met een bons viel hij tegen de deur aan, die meteen open sprong.

„Dominee, de schepen komen er aan!" gilde Jaap door de kamer.

De ontsteltenis was groot. De dominee en al zijn catechisanten schrokken hevig en de meesten hoorden niet eens, wat die wilde Jaap Bestebouw te vertellen had.

„Kom jij eens hier, jonge vriend!" klonk de ernstige stem van de dominee.

„Och heden!" flitste het door Jaaps hoofd, „zal ik me nu toch nog in m'n vinger gesneden hebben?"

Jaap scharrelde tussen de banken door en stond nu voor dominee Plancius, de wollen muts eerbiedig in de hand.

„Als men een kamer wil binnentreden, waarin zich reeds andere personen bevinden, behoort men netjes aan te kloppen en te wachten, totdat men verlof krijgt naar binnen te gaan. Dat was jij vergeten, Jaap Bestebouw!"

„Ja dominee!" stamelde Jaap.

„Verder wil ik je zeggen, dat de toren van de Oude Kerk zoëven half vijf heeft gespeeld, terwijl de lering om vier uur is begonnen. Jij bent dus een half uur te laat, Jaap Bestebouw!"

„Ja dominee!" stamelde Jaap weer, maar het klonk al zachter dan eerst.

„En nu vraag ik je, waar je alzo, naar jezelf moet toegeven, een dubbele overtreding hebt begaan, wat je ter verontschuldiging hebt aan te voeren."

Ha, daar zag Jaap een lichtstraal in de duisternis. Hij wist wel, dat dominee, naast de zorg voor zijn gemeente, alleen maar oog had voor de zeevaart. Hij was een beroemd aardrijkskundige en hij besteedde al zijn vrije tijd, om zeelieden onderwijs te geven in de zeevaartkunde.

„Dominee," begon Jaap zenuwachtig, „de schepen

van Frederik en Cornelis Houtman zijn terug; ik heb ze zelf op het IJ zien varen, en sinjeur Van Os heeft het me zelf verteld, hij zei ook nog, dat hij straks naar u toekomt!"

Hè, hè, 't verhaal was er uit.

Jaap had alles verteld, wat hij wist, als 't nu maar hielp.

Doch het gezicht van de dominee bleef even strak als daar net. Alleen ontdekte hij bij de ogen kleine rimpeltjes, die een lach aankondigden. Ja, Jaap kende de dominee precies. Gelijk zovele knappe mannen was ook dominee Pieter Plancius om de vervolging te ontgaan uit de Zuidelijke Nederlanden naar Noord-Nederland gevlucht. Hij had zich hier in Amsterdam gevestigd en met zijn grote gaven diende hij nu de zeevaart van de noordelijke provincies.

Ja, die rimpeltjes voorspelden wel wat goeds.

„Weet jij wel, dat jij daar een zeer gewichtige tijding overbrengt?" vroeg de dominee. „Als het waar is, wat jij daar zegt......"

„Maar dominee het is heus waar!" riep Jaap.

„Val me niet in de rede knaap; dit is je derde overtreding in de tijd van vijf minuten; als het waar is, wat jij daar zegt, zal over eeuwen de datum van 15 Augustus 1597 nog met ere in onze geschiedenis genoemd worden."

„Ja dominee," zei Jaap, ofschoon hij weinig begreep van wat Plancius eigenlijk bedoelde.

„Weet jij dus zeker, dat het waar is, wat je daar vertelt?"

„Ja dominee, het is zeker waar; ik heb zelf de drie schepen over het IJ zien varen."

„Dat is al mis Jaap, want er zijn vier schepen uitgezeild in Maart 1595."

„Weet ik wel dominee, maar de Amsterdam is onderweg vergaan."

„En wat praat jij nu over sinjeur Van Os?"

Nu vertelde Jaap, dat hij tegen die sinjeur was opgebotst en dat deze toen met hem gepraat had.

Hij had hem verteld, dat een pinas het bericht had gebracht. „'t Is heus waar dominee, sinjeur Van Os zal het u straks zelf vertellen!"

Jaap meende enig wantrouwen te bespeuren in de ogen van dominee en dat kon hij niet verdragen.

Hij begreep het best; dominee dacht, dat Jaap hem maar een mooi verhaaltje vertelde, omdat hij zo laat op de lering kwam.

Daarom zei hij nog eens: „'t Is heus waar dominee, u kunt het straks zelf aan sinjeur Van Os vragen; ik had al een hele tijd bij de Schreierstoren naar de schepen staan kijken, maar ik wist niet zeker of het de schepen van De Houtman waren. Ik stond daar te kijken, omdat ik u zo graag het eerst de boodschap wilde brengen."

„Zo zo, nu we zullen er straks wel meer van horen, nu gaan we verder met onze arbeid."

Dominee ging nu verder met het verklaren van een afdeling van de Catechismus en Jaap deed z'n best, om er z'n gedachten bij te houden.

Maar dat viel niet mee, want telkens zwierven ze

weer naar het IJ en zag hij weer de wimpels en vlaggen van de drie schepen, die vrolijk wapperden in de wind.

Eindelijk deed de Oude-Kerkstoren zijn verlossende vijf slagen horen. De lering was afgelopen.

Dominee dankte en de jeugd stormde de kamer uit. Ook Jaap wilde wegrennen, maar een streng bevel van dominee deed hem blijven waar hij was.

Toen alle jongens vertrokken waren, riep de dominee hem bij zich.

„Vertel me nu nog eens precies hoe alles is gegaan en zeg eerst nog eens, dat het werkelijk de volle waarheid is, die je me verteld hebt."

Voor de zoveelste keer gaf Jaap de plechtige verzekering, dat hij niet anders dan de volle waarheid had verteld en daarop begon Plancius voor Jaap uiteen te zetten, wat de boodschap wel te betekenen had, die hij had meegebracht.

„De schepen zijn terug zeg je, welnu, dat betekent, dat de Hollanders de weg naar Indië hebben gevonden. Daar kunnen ze nu voortaan handel drijven met de inlanders, ze kunnen er de Spanjaarden en Portugezen verdrijven en een groot Hollands rijk stichten."

De dominee geraakte nu geheel in vuur. Als hij begon te spreken over de grote plannen van onze zeevaart naar Indië, werd hij een en al enthousiasme.

Midden in zijn redevoering werd hij echter gestoord door een klop op de deur.

Op zijn „binnen!" stapte een statige heer binnen, die Jaap dadelijk als koopman Van Os herkende.

De begroeting tussen de predikant en de koopman was allerhartelijkst.

Toen richtte Van Os zich tot Jaap, die al wat achteruit was gegaan.

„Ha, daar is de kerel, die mij omver heeft willen lopen!" zei hij lachend.

„Wat vertelt u me daar?" vroeg dominee Plancius schijnbaar verschrikt.

„Ja ja, hij durft, wat niet velen in Amsterdam hem na durven doen. Het heeft maar weinig gescheeld of ik was in het IJ getuimeld."

„Verschrikkelijk!" zuchtte Plancius.

„Maar we zijn toch als goede vrienden gescheiden," ging Van Os voort, „en ik hoop, dat hij zijn boodschap aan u goed heeft overgebracht."

„Heel goed zelfs, maar die boodschap was zó mooi, dat ik ze bijna niet geloven kon."

„Toch is ze volkomen waar, dominee en ik kwam juist naar u toe, om u uit te nodigen tot een vergadering hedenavond in het kantoor van Marten Spil. We kunnen daar de resultaten van de reis samen bespreken."

„Ik hoop present te zijn en jij jonge vriend, kunt nu wel naar huis gaan. Ik dank je wel voor de goede tijding, die je me hebt gebracht. Over de fouten, die je maakte, zullen we niet meer spreken, groet je moeder van me en zeg haar, dat ik ze spoedig eens hoop te bezoeken."

Jaap verdween als een pijl uit de boog. Hij gevoelde zich daar binnen bij die twee voorname sinjeurs gans niet op zijn gemak. In de vrije Amsterdamse lucht was

hij beter thuis en spoedig had hij nu de Armsteeg bereikt.

In de leerkamer vertelde dominee Plancius aan Van Os, wie Jaap Bestebouw was.

II

DANKSTOND

De weduwe Bestebouw woonde in de Oudezijdsarmsteeg in een klein huisje. Ze had vier kinderen, waarvan Jaap de oudste was. Op Jaap volgden twee meisjes, Metje en Jaantje, en dan kwam er nog een jongen, IJsbrand, die naar haar vader heette. Dat ventje was nog maar drie jaar.

Vrouw Bestebouw treurde nog altijd om het verlies van haar man. 'n Paar jaar geleden was hij met de vloot van Steven van der Haghen uitgevaren, om Brazilië te ontdekken. De reis was gelukt, er waren prachtige zaken gemaakt en de Hollandse kooplui zagen goede vooruitzichten voor de handel. Doch op de terugreis was stuurman Bestebouw ziek geworden en na enkele dagen gestorven. Zijn makkers hadden hem in het grote zeemansgraf begraven. Nooit zou ze haar goede man weerzien, nooit zouden de kinderen hun vader terugzien.

Ze leefde nu van een kleine toelage, die de kooplieden, voor wie haar man had gevaren, haar gegeven hadden en verder verdiende zij het nodige er bij met wassen.

Nu was Amsterdam vol vrolijkheid over de terug-

komst van de vloot van Houtman. 's Avonds werden er op de pleinen en de hoeken van de straten teertonnen gebrand en men hoste door de straten en zong de oude Geuzenliederen. Jaap was bijna niet thuis te houden, doch moeder Bestebouw moest van al die drukte niets hebben.

Met nieuwe felheid was de smart over het verlies van haar man weer op haar aangevallen, toen zij vernam, dat er op die reis naar Indië maar even tweehonderd mannen om het leven waren gekomen. Dat was toch verschrikkelijk, tweehonderd doden. En reeds sprak men er over om nieuwe reizen op touw te zetten.

Moeders hart beefde als ze aan Jaap dacht. Dat was zo'n echte waterrat; altijd zat hij aan de kant van het IJ en ze hoorde hem bijna over niets anders spreken, dan over de zee. Wat was hij dolblij thuisgekomen, toen de vloot van De Houtman was teruggekeerd. Hij had een groot verhaal opgehangen over dominee Plancius en zelfs over koopman Van Os.

Moeder Bestebouw wist niet wat ze daar allemaal van geloven moest.

Er gebeurde echter meer dan feestvieren en drukte maken; er zouden ook dankstonden worden gehouden. Dominee Plancius zou optreden in de Oude Kerk en moeder Bestebouw besloot er heen te gaan. Wellicht zou ze daar een ernstig troostwoord opdoen en ze zou Jaap meenemen. 't Kon geen kwaad als hij zoiets eens hoorde. Hij had altijd de mond vol over 't water, misschien zou de preek van dominee Plancius hem tot andere gedachten brengen.

Maar dat pakte heel anders uit.

De kerk was heel vol en toen de predikant de kansel beklommen had, gaf hij als zijn tekst op Ps. 108 vs 2: „O, God, mijn hart is bereid; ik zal zingen en psalmzingen."

Wat was dat nu?

Moest er nu gezongen worden, terwijl er tweehonderd mensen op deze reis de dood hadden gevonden! Moeder Bestebouw begreep er niets van.

Maar dominee Plancius wist het haar wel duidelijk te maken.

Hij begon te vertellen, welk een grote zegen het voor ons land was, dat de weg naar Indië nu door onze zeelui was gevonden. Daarmee hadden ze een grote overwinning behaald op de Spaanse tirannie. En de eer van die zegen kwam toe aan God. Zeker, onze kooplui durfden gewaagde ondernemingen op touw te zetten en onze matrozen waren dappere jongens, maar het was toch God de Heere, die de onderneming had doen slagen en daarmee aan ons land een buitengewoon rijke zegen had geschonken.

De mensen moesten dat goed begrijpen.

Zeker, er waren helaas tweehonderd mensen om het leven gekomen en bij de volgende tochten zouden er zeker weer velen de dood vinden. Dat was niet te voorkomen. Doch daarop mocht men zich niet blind staren. Het ging om de toekomst van ons volk. We waren in oorlog met Spanje en die oorlog ging in de eerste plaats om de vrijheid van geweten, om de vrijheid, om God te dienen naar Zijn Woord. Welnu daar ginds

in het verre Indië konden de Nederlanders de Spanjaarden treffen in de zenuw van hun kracht.

Jaap luisterde als een vink en hij kon heel goed begrijpen, wat de dominee zeide.

Als Spanje Indië kwijt was, dan zou het ook tegen de Nederlanden niet veel meer kunnen beginnen.

Hadden we hier nu al niet dertig jaren tegen Spanje gevochten? Daarbij waren toch ook veel mensen om het leven gekomen. Maar de Heere had ons volk staande gehouden. De mensen moesten nog maar eens terugdenken aan de dagen van de Onoverwinnelijke Vloot. Wat had men hier toen in angst gezeten. En hoe was het afgelopen? De grote vloot van de overmachtige vijand was totaal vernietigd en op de gedenkpenning hadden de Staten geschreven: „Gods adem heeft ze verstrooid!"

Jaap keek eens tersluiks naar z'n moeder. Dat was mooi gezegd, als moeder het nu ook maar goed begreep.

Aan het eind van zijn preek wekte de dominee de mensen op, om het niet bij deze éne tocht te laten. Er moesten nog tal van zulke tochten volgen. Dan zou Spanje voorgoed worden vernietigd en dan zou Nederland z'n vrijheid verkrijgen. Maar dan moesten onze jongens niet bij moeders pappot blijven zitten, doch de breeveertien opgaan, het zeegat uit, in dienst van het vaderland!

De preek was uit.

In het dankgebed vroeg de predikant of de Heere ons volk moed en kracht wilde geven, om te volharden,

om steeds meer kloeke daden te verrichten, omdat het in de eerste plaats ging om de zaak Gods.

Bij Jaap stond het nu vast, dat hij ook naar zee wilde. Zo gauw hij durfde, zou hij er met moeder over spreken.

Ja, als hij durfde!

Maar dat zou niet meevallen. Moeder zou zeker nooit haar toestemming geven. Dat merkte Jaap al bij het naar huis gaan. Hij babbelde wat hij kon over de mooie preek, maar moeder was heel stil en zei bijna geen woord. Dat zag er dus niet mooi uit voor zijn plannen, meende Jaap. Als 't niet ging, zou hij dominee Plancius te hulp roepen en hij geloofde vast, dat die het wel zou klaarspelen, om van moeder de toestemming te verkrijgen.

III

OP DE CATECHISATIE

Er ging nu geen dag voorbij of Jaap kwam met berichten thuis, over de schepen, die in Indië geweest waren. Uren bracht hij door op de kade en dan luisterde hij maar naar de verhalen, die de matrozen deden. Die verhalen vertelde hij dan weer aan zijn moeder, maar vrouw Bestebouw luisterde er maar half naar. Ze deed al haar best, om Jaaps aandacht van de zee af te leiden. Dit gelukte haar echter niet.

Op een dag kwam hij thuis met het bericht, dat er nu weldra een vloot van acht schepen naar Oost-Indië zou varen. Deze vloot zou staan onder leiding van Van Neck.

De kooplui hadden in het kantoor van Marten Spil de rekening opgemaakt over de tocht van De Houtman en toen was hun gebleken, dat de winst niet hoog was. Toen ze alles betaald hadden kreeg ieder slechts één procent winst van het kapitaal, dat hij er had ingestoken.

Dat was niet veel, 't is zo, maar 't was toch in elk geval winst en geen verlies.

Daarom waren ze spoedig besloten, om opnieuw een vloot uit te zenden, nu van acht schepen. Maar ze namen de gebroeders De Houtman niet mee als leiders; die hadden op hun eerste tocht te veel ruzie aan boord ge-

maakt en daardoor waren ze nu het vertrouwen der Bewindhebbers kwijt. Daarom droegen ze nu de leiding op aan Jacob van Neck.

„Er zullen wel weinig liefhebbers zijn voor de vloot," meende moeder Bestebouw, maar Jaap wist haar dit anders te vertellen. Het regende bijna matrozen. Ieder wilde mee naar die rijke eilanden.

„Maar jongen, er zijn bij de eerste tocht toch tweehonderd mensen omgekomen," zuchtte moeder.

„Ja moeder, maar dat blijft zo niet! Dat was ook de eerste tocht, nu gaat het veel beter; mag ik mee, moeder?"

Vrouw Bestebouw schrok geweldig van deze vraag.

„Maar Jaap, dat meen je toch niet?"

„Zeker moeder, ik meen het. Laat me meegaan, ik krijg er flinke gage en zal zuinig zijn. U zult eens zien hoeveel geld ik voor u verdien."

„Hoor eens Jaap, zet dat maar gerust uit je hoofd, ik denk er niet aan je te laten gaan. Je vader is op zo'n verre tocht omgekomen en ik moet er niet aan denken, dat ik jou ook zou moeten missen!"

„Ik kan op bed ook sterven moeder."

„Zeker, maar dan heb ik je in elk geval hier. Luister eens. Ik heb met oom Krelis eens over jou gepraat en oom zal z'n best doen om je op de drukkerij van Elsevier geplaatst te krijgen, wat zeg je daar van?"

„Op een drukkerij, bah moeder, dat kan nooit! Heel de dag in zo'n muf hok zitten en 's avonds thuiskomen, met inkt aan m'n handen en aan m'n kleren, o ik moet er niet aan denken!"

Moeder liet Jaap maar praten; ze dacht: hij zal wel veranderen van idee.

Doch dat was niet zo, Jaap bleef zeuren, om naar zee te mogen gaan. Wat moeder ook bedacht, 't baatte allemaal niets. Ze had het al vaak gehad over de gevaren. Bij storm op zee, of aan land tussen de wilden. „Foei Jaap, je loopt nog grote kans, dat die zwarten je braden en oppeuzelen!" had ze gezegd.

Maar daar had Jaap verbazend om moeten lachen. „Hoor eens moeder, daar moeten die wilden mij niet voor hebben, ik ben veel te mager. Gijs van Grietemeu zouden ze liever hebben, die is veel dikker!"

Ook dat had dus geen vat op de jongen.

Ondertussen verliepen de dagen en de aanmonstering ging door. Gijs van Grietemeu, de dikkerd waarover Jaap had gesproken, was al aangenomen als koksmaat en hij had tegen Jaap gezegd, dat deze zich haasten moest, als hij met Van Neck wilde uitvaren, want er waren al bijna matrozen genoeg.

Toen besloot Jaap een laatste poging te wagen. Niet bij z'n moeder, o neen, want hij had allang begrepen, dat hij van haar toch nooit toestemming zou krijgen. Hij zou er dominee Plancius voorspannen. Het duurde nog bijna een week voordat het weer catechisatie was en in die tijd leerde Jaap z'n vragen zo goed als hij ze nog nooit had geleerd.

Eindelijk brak de middag aan, waarop Jaap weer naar de lering moest.

Met een bevend hart begaf Jaap zich die middag naar de catechisatie. Hij zorgde, dat hij wat vooraan kwam

te zitten, zodat dominee Plancius hem goed kon zien. Natuurlijk was hij spoedig aan de beurt en prompt, zonder haperen, zei hij de antwoorden op.

„Uitstekend!" klonk het goedkeurend, „die Jaap Bestebouw heeft flink geleerd deze week!"

Jaap kreeg een kleur van genoegen. Zó dat was vast in orde. De dominee zou hem nu zeker wel een dienst willen doen.

Toen de catechisatie geëindigd was, renden de meeste jongens naar buiten, maar Jaap treuzelde. De veter van z'n schoen bleef achter een bank haken en schoot los. Langzaam begon Jaap dat weer in orde te maken. Ondertussen gluurde hij nu en dan het lokaal in, om te zien of dat al haast ontruimd was.

Nauwelijks was de laatste jongen verdwenen of Jaap was klaar met z'n schoen en nu stond hij meteen in de houding voor de predikant. Deze zag hem vragend aan.

Hij begreep niet, wat de jongen van hem wilde.

„Moet je me nog iets vragen Jaap?" vroeg hij, „heb je iets niet begrepen van de les?"

„Nee dominee — ja dominee," hakkelde Jaap, die nu niet gemakkelijk woorden kon vinden, „ja dominee, ik wilde u toch wat vragen, of eigenlijk, ja, zou ik mee mogen naar Indië, dominee?"

Dominee Plancius begon te lachen.

„Ik ben niet van plan naar Indië te gaan Jaap en dus kan ik je onmogelijk meenemen, jongen!"

Hè, vervelend, dat die domnee hem nu weer verkeerd begreep.

Duidelijker spreken dan.

„Nee dominee," begon hij weer, „dat weet ik wel, maar ik zou zo graag mee willen met de vloot van Van Neck ziet u, maar moeder wil het niet, en nu......"

„En nu gebeurt het natuurlijk niet, zeker, dat begrijp ik, moeder is baas!"

Verdraaid nog toe, dat was weer mis.

Maar Jaap hield vol!

„Moeder durft me niet te laten gaan, dominee, maar als u eens aan haar vroeg of ik mee mag, dat zal het denkelijk wel gaan."

„Nee Jaap dan gaat het nog niet, jongen, dat weet ik zeker, want kijk eens hier, juist gisteren hoorde ik dat Van Neck niemand meer kan gebruiken, al de schepen zijn bezet."

Wat was dat nu?

Nu was hij te laat! Nu hielp dus ook de voorspraak van de dominee niet meer en al gaf moeder nu haar toestemming, dan hielp dit hem nog niet.

„Wat jammer! Wat jammer!" zuchtte hij, terwijl het schreien hem nader stond dan het lachen.

„Spijt het je Jaap, zou je zó graag naar Indië gaan?" vroeg dominee Plancius.

Jaap knikte.

„Misschien kan ik je toch nog helpen jongen, luister maar eens."

Stralend keek Jaap de predikant aan.

„Met Van Neck kun je niet mee, dat is uitgesloten, maar ik heb goed nieuws voor je. De gebroeders De Houtman zullen binnenkort toch weer naar Indië gaan.

De koopman Balthazar de Moucheron, die zijn kantoor te Veere heeft, is bezig twee schepen uit te rusten, de Leeuw en de Leeuwin en daarmee gaan Frederik en Cornelis de Houtman naar Atjeh, om peper te halen. Misschien is er op die schepen nog wel een plaatsje als kajuitsjongen; zou je willen?"......

„Graag dominee!"

„Nu goed, ik spreek Frederik de Houtman dezer dagen nog en dan zal ik met hem over jou spreken."

„Ja dominee, maar moeder dan......"

Jaap zei het op 'n verschrikte toon. Verbeeld je, dat De Houtman hem als kajuitsjongen aannam, terwijl moeder nog geen toestemming had gegeven. Dat kon toch niet.

„Je moeder, ja da's waar ook, die moet er natuurlijk eerst in gekend worden. Best, ik beloof je dat ik haar zal opzoeken. Waar woon je ook weer? Ja, juist, in de Armsteeg aan de Oude-zijde nummer tien, in orde hoor, ik kom eens heel gauw met haar praten. Misschien zit er in jou wel een heel goede zeeman en dan zou het jammer zijn, als jij niet op het ruime sop terecht kwam. Afgesproken dus, ik kom zo gauw mogelijk naar je moeder, dag Jaap!"

Dominee Plancius gaf Jaap een hand en overgelukkig rende de jongen weg, de straten door naar het kleine huisje in de Armsteeg, waar z'n moeder hem met ongeduld wachtte.

IV

„ZOU JAAP MEEMOGEN, MOEDERTJE?"

De tijd kroop voor Jaap nu heel langzaam. Van uur tot uur verwachtte hij het bezoek van de predikant. Als die maar kwam, zou de zaak zeker wel in orde komen, meende hij.

Toen het wat lang duurde, begon hij zich ongerust te maken. Als de dominee het toch eens vergat. 'n Dominee had zo geweldig veel aan z'n hoofd en vooral dominee Plancius had het heel erg druk. Die moest voortdurend vergaderingen houden met de kooplieden en les geven aan de zeelui. Hij tekende ook allerlei zeekaarten en stelde de vaarroutes vast. Neen, maar 't zou heus geen wonder zijn als hij het vergat. Zo redeneerde Jaap bij zichzelf. En tóch vergat dominee Plancius hem niet. Jaap had alleen maar wat erg veel haast en daardoor viel het wachten zo lang.

Op 'n avond toen Jaap thuis kwam was er bezoek. Buiten al hoorde hij stemmen. Hij gluurde tussen de bloempotten door, die moeder voor het raam had staan, doch hij kon niet ontdekken, welk bezoek er was.

Hij lichtte de klink van de deur op en toen de deur openging hoorde hij juist iemand zeggen: „Zou Jaap meemogen, moedertje?"

Dat was de stem van dominee Plancius. Dat was hij toch......

Met een bevend hart ging Jaap naar binnen. Wat was dat nu......, er was nog meer bezoek!

Naast dominee Plancius zat een sinjeur, die Jaap niet kende. Hij zag er deftig uit, had een fijne plooikraag om z'n hals en een paar ogen in zijn hoofd, om bang van te worden. De kerel was ook geweldig groot en zwaar. In eens moest Jaap denken aan de stoelen van z'n moeder. Die waren al niet bijzonder sterk. En nu was er zo'n dikke kerel op gaan zitten...... hoor me dat stoeltje eens kraken. Straks schiet hij er nog doorheen!" dacht Jaap.

Jaap rukte z'n wollen muts van 't hoofd en groette de dominee en daarna de vreemde sinjeur.

„Dat is kapitein Frederik de Houtman; de kapitein van de Leeuwin," lichtte dominee hem in. „We komen aan je moeder vragen of jij kajuitsjongen mag worden."

„Mag ik moeder, ja hè?" vroeg Jaap haastig.

„Och Jaap, jongen, ik kan je niet missen, als je op de reis verongelukt, je vader is ook nooit teruggekomen."

De dominee viel de goede vrouw in de rede.

„Hoor eens moedertje, je moet niet vergeten, dat God ons overal kan bewaren. Waarom zou Jaap omkomen op de reis? Zeker, op de eerste reis zijn er veel mensenlevens verloren gegaan, maar dat behoeft nu zo niet te zijn."

„We hebben op die reis met bijzondere moeilijkheden

te kampen gehad," lichtte nu De Houtman toe, maar nu zal de reis veel vlugger verlopen; we weten nu de weg, moet u rekenen."

„Ja ja, zeker sinjeur, maar 't valt niet mee voor 'n moeder!"

„Ik begrijp het best, maar Jaap kan niet altijd bij moeders pappot blijven. Hij moet de wereld in. Ik heb nog een flinke kajuitsjongen nodig en dominee Plancius verzekerde me, dat ik geen betere kan hebben dan Jaap. Het is toch mooi, dat dominee zo'n getuigenis kan geven over je jongen."

„Zeker, dat doet me deugd, maar u moet rekenen, ik heb m'n man ook al verloren......"

„Maak je maar niet bezorgd vrouwtje, ik zal als een vader voor Jaap zorgen," verzekerde De Houtman.

Er werd nog lang heen en weer gepraat, maar het eind was toch, dat moeder Bestebouw verlof gaf. Jaap mocht kajuitsjongen worden bij sinjeur De Houtman.

Moeder Bestebouw ontving een flink handgeld en Frederik De Houtman beloofde, dat hij er voor zorgen zou, dat Jaap z'n gage zuinig bewaarde voor z'n moeder.

Zodra de heren vertrokken waren, rende Jaap het huisje uit. Hij moest z'n geluk gauw gaan vertellen aan Gijs van Grietemeu. Die werd koksmaat en hij kajuitsjongen. En nog wel bij sinjeur De Houtman op de Leeuwin. De vloot zou uit twee schepen bestaan, de Leeuw en de Leeuwin. 't Was maar een kleine vloot, doch dat hinderde niets. De Houtman kende de weg naar Indië, dat was heel wat waard en ze zouden naar Atjeh gaan. Daar moest een lading peper worden in-

genomen en dan konden ze aanstonds weer terug zeilen. Wie weet hoe spoedig hij weer terug was.

Jaap vertelde zijn verhaal in één adem door aan Gijs. Die kon er geen speld tussen krijgen.

Eindelijk zei hij: „Jaap houd nu eens even op met babbelen, ik moet je ook wat vertellen. Ik ga niet mee met de vloot van Van Neck!"

Jaap sprong achteruit.

„Wat zeg je me daar, ga jij niet naar Indië!"

„Dat zeg ik niet, ik zeg dat ik niet met Van Neck mee ga!"

„Welnu dan ga je toch niet naar Indië?"

„Zeker, ik ga fijn naar Indië, en wel als koksmaat op de Leeuwin!"

„Op de......?"

„Op de Leeuwin! versta je me niet?"

„Ja maar, ik ben kajuitsjongen op de Leeuwin......" hakkelde Jaap.

„Nu wat zou dat? Dacht je dat er voor mij geen plaats was op de Leeuwin?"

„Je bent nog al een dikkerd Gijs!"

„Gekheid, ik kan er nog best bij en hoe vind jij dat nu?"

„Fijn! Zorg maar dat jij lekker eten kookt en als er eens wat is, zal ik een goed woordje voor je doen bij De Houtman, want dat is m'n baas en die heeft het te zeggen over het hele zaakje. Maar hoe komt het, dat je niet met Van Neck meegaat?"

„Ruzie gehad met de kok!"

„Zo, da's al vlug!" meende Jaap.

„'t Is een vervelende vent en ik ben blij, dat ik nu op het zelfde schip kom als jij."

Nog lang praatten de jongens, want er was heel wat te bedisselen.

Ondertussen maakten moeder Bestebouw en Grietemeu kleren gereed voor de lange reis voor haar jongens......

De avond vóór dat Jaap aan boord moest zijn, kwam dominee Plancius een bezoek brengen in het kleine huisje in de Armsteeg.

„Je moet op God vertrouwen, moedertje," zei hij, „er is in Indië groot werk te doen en Jaap mag daaraan meehelpen. De Heere kan hem overal bewaren, dat weet je immers. Moeders gebed zal de jongen tegen veel kwaad beschermen. Jaap, je weet het jongen, hier in de Armsteeg is een moedertje dat aan je denkt en dat elke dag voor je bidt. Vergeet dat nooit, jongen! Als je in benauwde omstandigheden komt, denk dan aan moeders gebed en vergeet ook niet, dat de Heere je overal ziet!"

Jaap knikte, er zat 'n brok in zijn keel, hij kon niet antwoorden. Nu het er op aan kwam, voelde hij goed, dat het toch niet meeviel, dat afscheid nemen. Daarop deed dominee Plancius een gebed. Hij bad de Heere Jaap te beschermen op de grote Oceaan en hem weer veilig bij moeder thuis te brengen. Hij bad ook voor de weduwe, die eenzaam met haar andere kinderen achter bleef.

Jaap snikte en moeder schreide, toen het gebed geëindigd was.

V

„LAND IN ZICHT!"

„Land in zicht!" klonk het uit het kraaiennest boven in de mast.

„Land in zicht!" herhaalde de wacht beneden op het dek.

Ieder, die maar even zijn werk kon laten rusten snelde naar boven en weldra hing meer dan de helft van de bemanning over de reling, om uit te kijken naar het land.

Jaap en Gijs tuurden naar het Oosten, maar konden niets ontdekken.

„Och jullie kijken niet goed!" bromde een zware stem achter hen.

De jongens keken achterom; daar stond Bram den Breejen, 'n oude matroos. Bram speelde zo'n beetje voor voogd over de twee jongens. Hij was een ruwe kerel, die allebei z'n oren kwijt was. Hoe dat gekomen was wisten de jongens allang. Daarover had Bram hun lange verhalen gedaan in de weken die voorbij waren. Alva had het op z'n geweten, want Bram was vroeger een wilde Watergeus geweest, die onder Lumey diende en hij kon over die tijd heel wat vertellen.

Toen de Leeuw en de Leeuwin op 25 Maart 1598 uit Holland vertrokken, had Jaap het de eerste dagen

niet erg best gehad. Het afscheid nemen van moeder en de broertjes en zusjes was hem allesbehalve meegevallen en toen hij langzaam maar zeker de kustlijn van Holland zag verdwijnen, was hij naar beneden gerend en in z'n kooi gekropen, om daar eens flink uit te huilen.

Daar had Bram hem gevonden en die had hem op zijn ruwe manier moed ingesproken. Hij had toen dadelijk beloofd, dat hij hem 's avonds als 't werk gedaan was eens wat vertellen zou over de Watergeuzen.

Bram had woord gehouden.

's Avonds zat hij met Jaap aan de ene kant en Gijs aan de andere kant tegen de reling geleund en toen begon hij te vertellen. Eerst natuurlijk over z'n oren, want dat vonden de jongens al buitengewoon belangrijk. En na het verhaal over de oren, waren heel wat andere verhalen gekomen over de avonturen, die hij met de Watergeuzen had beleefd. Als hij vertelde over de wreedheden van de Spanjaarden, rilden de jongens, maar als Bram het niet merkte, keken ze elkaar eens aan en gaven ze elkaar 'n knipoogje. Ze begrepen best, dat Bram het verhaal vaak mooier maakte dan het werkelijk was.

Heel jammer was, dat Bram nu en dan vloekte.

Eerst had Jaap daar niets van durven zeggen, maar toen ze wat vertrouwder met hem waren, had hij toch Bram eens voorzichtig gewaarschuwd.

„Vloeken was zonde, daar moest Bram om denken!"

„Da's Alva's schuld," had Bram gezegd. „Die vent

heeft ons zó verdrukt, dat we er ruwe beesten van geworden zijn."

Jaap wou net zeggen, dat dit geen verontschuldiging was, maar Bram was hem al voor.

„Schei maar uit jongen," zei Bram ruw, „jij praat net als dominee Plancius, maar die heeft goed praten. Als hij beleefd had, wat mij overkomen is, zou hij wel anders spreken."

„Nu ja, je twee oren," zei Jaap, „da's wel heel jammer, maar dat doet nu toch geen pijn meer?"

Gijs voelde eens voorzichtig aan zijn oren, gelukkig die zaten er allebei nog, hu wat akelig, als ze je oren er afsneden!

„'t Is niet om die oren," bromde Bram, „'t is veel erger wat Alva's bandieten me hebben aangedaan.

Ik zal 't jullie vlug vertellen, want ik praat er liever niet over. Ik woonde vroeger onder Poortugaal in 't land van Over-Maas, ja voorbij Rotterdam op 't eiland. Nu daar had ik een boerderij. Weten jullie dat de Spanjaarden van Alva Poortugaal hebben uitgemoord en in brand gestoken? Nu maar dat is zo. Nu is het dorpje weer opgebouwd, hebben ze me verteld, maar niet precies op dezelfde plaats. De kerk, die niet afgebrand was, staat zodoende nu midden in het bouwland. Die schurken hebben mijn vrouw en m'n twee kinderen vermoord en m'n boerderij in brand gestoken. Toen ik probeerde me te verdedigen, hebben ze me beetgepakt, m'n beide oren afgesneden en me daarna weggeranseld...... Ik ben toen Watergeus geworden en ik heb gezworen, dat ik me overal en altijd op de Spanjaarden zou wreken.

Bram wees hun een donkere streep...... (blz. 39).

Zie zo, nu weten jullie het verhaal van „Bram zonder oren" zoals ze me noemen......"

Na dit verhaal was het stil geworden.

Door Jaaps hoofd flitste de tekst: „Mij komt de wraak toe, Ik zal het vergelden! zegt de Here," maar dat durfde hij niet tegen Bram te zeggen. Stil waren de jongens naar hun kooi gekropen; ze hadden Bram alleen gelaten met z'n smart.

In de lange saaie weken, die daarop waren gevolgd had Bram hun menig prettig uur bezorgd met z'n verhalen over de Watergeuzen.

Jaap deed z'n best in de kajuit van Sinjeur De Houtman en Frederik behandelde hem alsof hij een jongen van hem was.

Toen ze bij de evenaar kwamen, hadden ze daar wekenlang met windstilte te worstelen gehad. Ze schoten geen zier op en heel veel matrozen waren toen gaan lijden aan scheurbuik.

Jaap had wel eens meer van die ziekte gehoord, maar nooit goed begrepen, wat het eigenlijk was.

't Zal met je buik in verband staan, had Jaap gedacht, maar dat had hij toch mis. De lijders kregen gezwollen tandvlees, vol barsten, stijve benen. Ze konden bijna niet meer eten, kwamen niet van bed en klaagden onophoudelijk over hevige pijn. Daar bij de linie was voor het eerst een matroos aan scheurbuik overleden. Jaap had er bij gestaan toen die matroos begraven werd.

De anderen hadden hun dode kameraad in een stuk grijs zeildoek gewikkeld en dat met dik touw stevig vastgebonden. Kapitein De Houtman had een hoofdstuk

uit de Bijbel gelezen en een gebed gedaan. Daarop hadden zes matrozen het grijze pak opgenomen en met de uitroep: „Een, twee, drie! in Gods naam dan!" hadden ze het over boord gezet.

Jaap had getrild op z'n benen.

Dadelijk daarop zag hij de koppen van verschillende haaien achter en naast het schip uit het water opduiken. Die maakten zich meester van de dode matroos......

Vreselijk toch!

Later was dit vaker gebeurd en Jaap begon er werkelijk al iets aan gewend te raken.

In de kajuit had hij aan de kapitein gevraagd, waarom die ziekte scheurbuik werd genoemd.

„Och," zei De Houtman, „dat is weer iets van de Hollandse matrozen; die zijn gewoon om van alle vreemde woorden Hollandse te maken. Die ziekte heet eigenlijk „Scurbut". Dat is een Engelse naam en daarvan hebben de matrozen nu scheurbuik gemaakt. Maar 't heeft met je buik niets te maken Jaap, de ziekte zit voornamelijk in het tandvlees."

„Is er niets tegen te doen kapitein?" vroeg Jaap.

„Ja er is een best middel, maar dat hebben we aan boord niet."

„Hadden we 't dan niet mee moeten nemen?"

„Dat kon niet jongen, want het enige middel is verse groenten en verse vruchten, vooral zure vruchten. Nu, die hebben we hier immers niet. De ziekte ontstaat door het eten van gezouten vlees en groenten en zij kan alleen door vers voedsel genezen."

Juist, was het 'em dat?

Nu begreep Jaap beter, waarom de matrozen zo naar land verlangden.

Al een paar maal hadden de schepen een eiland aangedaan, maar teleurgesteld waren ze weer vertrokken, omdat er geen vruchten en groenten te vinden waren.

Geen wonder dat allen naar de reling liepen, toen de man in het kraaiennest „land in zicht!" riep. Gijs en Jaap tuurden wat ze konden en toen kwam Bram den Breejen hun vertellen, dat ze niet goed keken. Verbeeld je en ze hadden nog wel zulke beste ogen.

Bram wees hun een donkere streep, die ver in het Oosten even zichtbaar was.

„Dat is het land, dat de man in het kraaiennest bedoelt," zei hij en het zou mij niet verwonderen als dat land niet „de Cabo de Bona Esperanza" is."

De jongens keken Bram verbaasd aan.

„Kan jij al Spaans praten ook Bram?" vroeg Jaap.

„Dat is geen Spaans jongeheer, dat is Portugees."

Toe maar, nog fraaier.

„Maar je zult het toch op z'n Hollands moeten zeggen Bram," meende Gijs, „want wij begrijpen er niets van."

„Nu goed, dan maar in je moerstaal; dat is Kaap de Goede Hoop."

Ha, daarover hadden Gijs en Jaap wel eens vaker gehoord.

„Zouden we daar aan land gaan, Bram?" vroeg Jaap.

„Ik denk het wel, we moeten immers wel. En zoveel zieken aan boord; het wordt hoog tijd, dat die vers voedsel krijgen. Trouwens ik lust ook wel een lekker

hapje vers vlees, al ben ik niet ziek. Zeg koksmaat, je zorgt er voor, dat je de lapjes lekker braadt hoor!"

Gijs beloofde z'n best te zullen doen, onder voorwaarde, dat ze op de Kaap werkelijk wat bemachtigen konden.

„Dat spreekt vanzelf," bromde Bram, „wacht, jou weergase jongen, ik zal je leren een oude Watergeus voor de gek te houden!"

VI

GIJS VAN GRIETEMEU VERLIEST EEN OOR

Het was 10 November, toen Kaap de Goede Hoop werd bereikt. Het anker werd uitgeworpen en een sloep, bemand met een aantal flinke matrozen voer naar de kust. Cornelis de Houtman, de broer van Frederik, ging mee als commandant. Hij was *generaal* op de Leeuw en hij kon dan zaken doen, als er ten minste zwarten waren, die zaken zouden willen doen.

Met een hoopvol hart zagen de achterblijvenden de sloep vertrekken. Als er toch eens verse groenten en lekkere vruchten te krijgen waren, wat zouden ze smullen. En wat zouden de ongelukkige zieken dan spoedig beter zijn.

Jaap en Gijs zouden heel graag meegegaan zijn, doch Cornelis de Houtman, die nog al een lastig heer was, had gebromd: „Geen jongens aan boord, 't is warempel geen plezierreisje!"

Best, Gijs en Jaap hadden het nakijken.

Tegen de avond keerde de sloep weer terug. In de verte zagen de schepelingen het al, dat de reis vergeefs was geweest. Toen de mannen weer aan boord gekomen waren vertelden ze, dat ze twee of drie mijl het land

waren ingetrokken, maar dat ze nergens verversingen hadden kunnen vinden. 't Land leek wel onbewoond; doch dat was niet het geval. Er woonden wel degelijk mensen: Hottentotten en Bosjesmannen, maar die heren waren nergens te zien geweest.

't Was een bittere teleurstelling, vooral voor de zieken, die zo vurig hadden gehoopt op redding uit hun nood.

Men hees de zeilen en voer verder. Op de 21ste November werd een nieuwe baai bereikt, die Soldani heette. Daar zouden ze nogmaals hun geluk beproeven. Het schip lag veilig in de baai en als er op het land te vinden was, wat ze nodig hadden, zouden ze hier een poosje blijven pleisteren.

Weer ging er een sloep op uit en ook deze keer mochten er geen jongens mee. Nu hadden de mannen meer geluk. Toen ze terugkeerden brachten ze heerlijke vruchten mee, meloenen en appelsiens. Ook hadden ze een paar manden groenten bij zich: postelein en lepelkruid.

Toen was 't feest aan boord.

Alle matrozen liepen te kluiven op een heerlijke sappige vrucht, doch de meeste vruchten waren voor de zieken.

Gijs had nu geen ogenblik tijd. De hele dag moest hij in de kombuis zijn, om de kok te helpen bij het bereiden van de verse groenten voor de zieke matrozen.

Er werden nu dagelijks tochten gemaakt naar de vaste wal en op hun beurt mochten alle matrozen er eens heen. Ze konden dan met hun stramme zeebenen zich weer eens wat op het land vertreden. 't Was daar

in baai Soldani een drukte van belang. Het water in de drinkvaten was verre van fris meer. Dat moest dus ook ververst worden. De matrozen hadden aan land een heerlijke beek met fris water ontdekt en in een paar dagen tijds waren al de watervaten met dit kostelijke vocht gevuld.

Toen men daar ruim een week vertoefd had, meldden de matrozen, dat de wilden waren komen opdagen. De Houtman was er blij om, want hij hoopte, dat de zwarten koeien zouden hebben. Als dat zo was, moesten er enige worden gekocht, want vers vlees had men in maanden niet gegeten. Al gauw kwam de tijding, dat de zwarten werkelijk koeien hadden. Voorwaar, nu zou het nog goed worden aan boord; vers vlees, verbeeld je.

„Ik zal voor jou een lekker stukje braden hoor Bram," beloofde Gijs, „ik doe er een extra stukje boter bij hoor."

„Pas jij maar op, kleine koksmaat, anders eten de zwarten jou nog op. Wat denk je Jaap, is hij niet een lekker hapje voor de wilden?"

„Nou," zei Jaap, „geloof maar, dat ze van hem smullen zouden!"

Vier boten met matrozen werden er nu heengezonden, die allerlei snuisterijen aan boord hadden, waarmee men zaken hoopte te doen met de Hottentotten.

Deze keer mochten Gijs en Jaap ook mee.

Toen ze een paar mijlen het land ingetrokken waren ontmoetten ze een troep zwarten.

„Jô," zei Gijs tot Jaap, „wat zijn dat gekke kerels. Wat zijn ze zwart en wat hebben ze mooie witte tanden!"

„Dat hebben ze zeker," zei Jaap, „maar kijk eens naar hun ogen, grote grietje wat 'n valse ogen hebben die kerels! Al de wereld, ze kijken alsof ze ons allemaal willen opeten."

„Best mogelijk, als ze mij maar niet pakken, ik verzeker je, dat ik benen zal maken hoor!"

De onderhandelingen waren nu begonnen. De zwarten hadden een paar mooie koeien bij zich en het ging er nu maar over, hoe die voor een mak prijsje te bemachtigen.

Erg vlot verliep de handel natuurlijk niet, want ze konden geen woord van elkaar verstaan.

„Ahoi, lokomadonodo wentati wobako!" schreeuwde een der wilden, terwijl hij op de koeien wees.

„Hij prijst z'n waar zeker aan!" zei Gijs, „nu 't zijn mooie koeien en ze zijn best een lap katoen en een ketting mooie kralen waard!"

„Ga nou gauw, die wilden zijn ook niet van gisteren," vertelde Jaap, „die zullen best wat meer willen hebben, kijk die ene vent zich eens opwinden. Hij staat zo waar te dansen; zou dat nu van kwaadheid zijn?"

„Best mogelijk, ik ga een beetje naar voren, dan kan ik beter zien, wat er gebeurt."

„Blijf nu hier Gijs," waarschuwde Jaap, „je weet nooit, wat er gebeurt, 't zijn altijd wilden moet je rekenen en ze menen natuurlijk, dat wij hun vijanden zijn."

„Maak je toch niet zo bang kerel, die zwartjes zijn nog zo kwaad niet, moet je die dikke daarginds zien!"

Gijs liep nog een paar passen naar voren, maar Jaap begon achteruit te lopen. Hij vertrouwde dat zaakje niet;

die zwarte hoofdman — want die grote schreeuwer zou beslist wel de aanvoerder zijn — keek hem te gemeen uit z'n ogen.

Op dat moment zette de hoofdman weer een vervaarlijke keel op.

„Kabalalarifari! Moenododolobo," gilde hij en op het zelfde ogenblik stormden van achter het kreupelhout een groot aantal zwarten naar voren met gevelde speren in de hand. De hoofdman wees naar de Hollandse matrozen en schreeuwde weer: „Kabalalarifari! Koetotono!"

„Gijs!" gilde Jaap, „pas op!" en wèg rende hij.

Nu zetten allen het op een lopen.

Ze begrepen heel goed, dat er van de koeienhandel niets terecht zou komen en dat de zwarten de bedoeling hadden hen te vermoorden.

Het werd een stormloop naar de boten, maar twee mijl is een hele afstand, als je wordt nagezeten door een troep moordlustige zwarten.

Gijs behoorde tot de achtersten.

Hij was nogal een dikkerd en kon niet zo vlug uit de voeten. Naast zich zag hij nu en dan een matroos ter aarde storten, getroffen door een speer van een Hottentot.

Opeens zag hij een zwarte vlak achter zich. De man strekte zijn linker hand naar Gijs uit. In zijn rechter hield hij een lang mes.

De jongen rende uit alle macht, hij hijgde naar adem.

Maar de zwarte kon veel grotere stappen nemen en wist hem in te halen.

Daar voelde hij een grote hand op z'n hoofd. Gelukkig had hij de vorige dag z'n haar nog laten knippen, dus kon de zwarte hem niet in z'n pruik grijpen.

Gijs gooide z'n hoofd met een ruk naar rechts en de hand gleed daarbij van zijn hoofd. Maar nu had de Hottentot z'n linkeroor vast.

Foei wat trok die kerel hard.

Gijs schreeuwde als een mager varken.

Opeens...... wat was dat?

Hij voelde een stekende pijn aan zijn hoofd, doch tegelijkertijd schoot hij met een schok vooruit...... hij was los.

Al dravende greep hij naar z'n hoofd, waar de pijn zat...... allemaal bloed; hij voelde het lauwe bloed langs z'n gezicht lopen en toen...... o foei z'n oor was weg!

Met een bons sloeg Gijs op het strand neer, vlak bij een der boten.

Jaap die al in de sloep stond zag z'n makker vallen en sprong dadelijk op de kant. Hij zag dat de koksmaat hevig bloedend en bewusteloos op de grond lag. Onmiddellijk begon hij Gijs weg te slepen, maar de dikkerd was te zwaar. Daar kwam Bram den Breejen aan rennen. De wilde angst stond op z'n gezicht en de plaatsen, waar vroeger z'n oren hadden gezeten gloeiden als vurige kolen.

„Bram! Bram! help!" gilde Jaap.

Bram, die juist in de boot wilde springen, stond stil. Ha, daar zag hij Jaap. Hij behoefde niet te vragen, wat er gaande was. Zonder een woord te zeggen tilde hij

Gijs op en droeg hem in de boot. Toen sprongen Jaap en hij er ook in. 't Was geen minuut te vroeg, want de wilden hadden nu ook de kust bereikt.

De boten werden van wal geduwd en de hevig geschrokken matrozen roeiden terug naar de schepen.

Op het strand stonden de wilden zwaaiend met hun speren. Boven het geklots van de golven uit, hoorde men nog de hoofdman brullen: „Kabalalarifari! Kabalalarifari!"

Aan boord werd appèl gehouden.

Het bleek toen, dat veertien leden der bemanning ontbraken. Zij hadden de dood gevonden in de strijd met de wilden.

Er heerste diepe verslagenheid aan boord. Sommigen spraken er over, om met meer manschappen en goed gewapend aan land te gaan, om de dode makkers te halen. Doch daarvan wilde De Houtman niets weten. Dat zou voor de tweede maal op een moordpartij uitlopen. Neen het beste was, de zeilen te hijsen en de ongastvrije baai Soldani zo spoedig mogelijk te verlaten.

„Maar zo goedkoop mogen ze er niet afkomen!" riep de commies Jan van der Aartbrugge, „is me dat een behandeling!"

Hij nam z'n vuurroer, laadde het, mikte en brandde los.

De uitwerking was verschrikkelijk.

Jan was een echte scherpschutter en hij had de hoofdman midden in de borst getroffen. Met een doffe slag sloeg de zwarte neer tegen de aarde.

„Zie zo, dat is nu „Kabalalarifari" vrind, bromde Jan, „we zullen jou leren!"

Behalve de veertien doden, waren er ook nog tal van gewonden. Gijs van Grietemeu was er één van. Hij lag in z'n kooi met z'n hoofd in de zwachtels en voor zijn bed zat Jaap, om hem te verplegen. Nu en dan liet hij zijn vriend eens drinken, want de jongen had een geweldige dorst.

Ook Bram den Breejen was gewond. Hij had een speersteek in z'n linker schouder gekregen. 't Was gelukkig maar een vleeswond, doch de Watergeus maakte zich er ongerust over, of de speer soms ook vergiftigd kon zijn. Gelukkig stelde de chirurgijn hem gerust. Hij had de wond dadelijk goed uitgeknepen en vervolgens uitgewassen. Neen, voor bloedvergiftiging behoefde Bram niet bang te zijn.

„'t Is een mooie geschiedenis!" bromde Bram, „ik ben zeker nog niet gehavend genoeg. M'n oren hebben ze er al afgesneden en nu heb ik er weer een jaap in m'n schouder bij. Er schiet op die manier van een mens niets over!"

't Was daags na Sinterklaasdag 1598, dat de zeilen werden gehesen en de Leeuw en de Leeuwin koers zetten naar het Noord-Oosten.

Op 17 Januari 1599 werd Madagaskar bereikt. Doch er was op dit eiland niets te vinden, van wat de zeelui nodig hadden. Daarom werd er door gevaren naar het kleine eilandje Mauritius. Ook daar vond men geen vee en omdat er om de kust heel wat rotsen en zandbanken lagen, durfde men er nog niet eens ankeren ook.

Zo werd dan de reis voortgezet in Noord-Oostelijke richting. Men had nu de onmetelijke Indische Oceaan bereikt en men zou wel zien, waar men het eerst zou belanden.

VII

DE PRINS VAN MALDIVIA

Het was in het begin van Juni 1599 toen de beide schepen in het noorden van de Indische Oceaan bij de Maladiven verzeild raakten. De Maladiven vormen een groep kleine eilanden ten zuid-westen van Voor-Indië.

Bram den Breejen hing op een middag over de reling, toen hij opeens een vreemd vaartuig zag aankomen, dat tussen de eilandjes door glipte en koers zette naar de vloot van Houtman.

Boven het achterste gedeelte van de bark was een baldakijn of zonnetent gespannen en daaronder zat een jonge vrouw.

„Wat zou dat voor een gezelschap zijn?" vroeg Bram aan Pieter Stockman, de kapitein van de Leeuw, die er ook naar stond te kijken.

„Dat kan de koningin der Maladiven wel zijn," meende Stockman, „toe, spring jij eens met enkele matrozen in een boot en roei er heen. Je moet de bark maar enteren!"

Dat was juist een werkje voor Bram den Breejen. Hij rende naar het matrozenverblijf, om enkele matrozen te roepen.

Op de trap kwam hij Jaap tegen.

„Wat heb jij een haast, Bram, de Leeuwin staat toch niet in brand?" vroeg Jaap.

„We gaan een schip enteren!" deed Bram gewichtig. „Ga je soms mee; 't wordt een mooie onderneming."

Jaap had er wel oren naar, maar moest eerst verlof vragen aan Frederik de Houtman. Toen deze hem toestemming gegeven had, was hij heel vlug bij Bram en weldra voer hij mee af.

Zodra de mensen op de bark de Zeeuwse sloep in de gaten kregen, wendden zij het roer en wilden ze er van door gaan.

Maar dat kwam niet uit op de lei.

Bram liet de meegenomen enterhaken vallen en toen lagen de bark en de sloep heel broederlijk naast elkaar.

Vóór de baldakijn zagen ze nu een trotse donkerharige edelman staan, die tegen hen begon te praten, maar van wie ze natuurlijk geen woord konden verstaan. Ze wezen daarom naar de schepen, om hem duidelijk te maken, dat men hem aan boord wilde spreken.

Jaap loerde eens achter de donkere man, die wel een prins leek, heen en zag onder de zonnetent de jonge vrouw zitten. Aan haar kleding was te zien, dat ze een voorname dame moest zijn en blijkbaar was zij de vrouw van de prins. Deze wees ten minste telkens naar haar, terwijl hij met Bram den Breejen aan het parlevinken was. De vrouw had een kostbare gouden keten om de hals hangen, terwijl haar oren versierd waren met gouden roosjes. De bark, zo zag Jaap, was volgeladen met allerlei huisraad, schotels van fijn metaal gemaakt, beddewerk en zo meer.

De prins was blijkbaar erg bang, dat men zijn vrouw kwaad zou doen, want telkens keek hij vol vrees naar de ruwe Bram en als hij dan weer naar zijn vrouw omzag, stond de angst op zijn gezicht te lezen.

Lang kon Bram dit vreemde onderhoud natuurlijk niet volhouden. Hij commandeerde daarom aan de matrozen, de bark aan de sloep vast te maken en vervolgens naar de Leeuw te roeien, waar Pieter Stockman en Cornelis de Houtman met ongeduld de afloop van dit avontuur stonden af te wachten.

Toen de sloep en de bark langszij van de Leeuw lagen, werd de valreep uitgehangen en Bram beduidde de Prins van Maldivia aan boord te gaan. Boven gekomen groette hij met grote eerbied de beide heren, die hem verre van vriendelijk aankeken. Het bleek, dat de Prins in staat was een beetje Portugees te spreken en Stockman en De Houtman konden met die taal ook enigszins overweg. Zo was het dus mogelijk elkander te begrijpen.

De Prins, die vreesde, dat de vreemde snoeshanen zijn vrouw gevangen zouden nemen, bood aan, dat hij zelf op de Leeuw gevangen zou blijven, totdat zijn mannen allerlei verversingen zouden hebben gehaald, als men dan zijn vrouw maar ongehinderd wilde laten vertrekken.

De Houtman had opgemerkt, dat de Prins veel gouden ringen en fraaie edelstenen droeg. Hij eiste, dat deze ze aan hem zou afstaan. Op die voorwaarde wilde hij hem en zijn vrouw ongedeerd laten gaan. Alleen moest de Prins er dan voor zorgen, dat ze een loods aan boord

kregen, die de beide schepen veilig tussen de eilanden der Maladiven zou heenvoeren.

De Prins van Maladiva was daartoe dadelijk bereid en gretig strekte De Houtman de handen uit naar de juwelen van de edelman. Jaap zag het en hij maakte er zich boos om. Hij vond het laf van de generaal, om de Prins, die hem volstrekt geen kwaad had gedaan, te beroven. Hij vond, dat De Houtman misbruik maakte van zijn overmacht en met geweld zich deze schatten toeëigende. Dat was geen werk voor een christen, meende Jaap en hij wist zeker, dat dominee Plancius het streng zou afkeuren, als hij dit vernam. Maar dominee Plancius was ver weg, die kon De Houtman niet waarschuwen en dus ging de ruwe zeeman zijn eigen gang.

Maar terwijl de Prins zijn juwelen overgaf, zag Jaap even hoe z'n donkere ogen onheilspellend flikkerden en hij dacht: o wee, dat muisje kon voor De Houtman wel eens een staartje hebben. Ongehinderd voerde kort daarop de bark weer weg. Die avond bezocht een aantal matrozen van de vloot het dichtstbijgelegen eiland. Toen ze aan land gegaan waren, bleek al het volk gevlucht te zijn. De schrik zat er dus bij die mensen wel in. Slechts een kreupele man, die niet lopen kon, troffen zij aan en toen de mensen zagen, dat de matrozen de man geen kwaad deden, kwamen ze uit hun schuilhoeken te voorschijn. De matrozen bezichtigden nu de stad en kwamen ook in een moskee of kerk. In het midden van de kerk hing een grote metalen lamp. Er stond ook een grote kist en daarin werd een aantal boeken bewaard. Deze boeken bleken in de Arabische taal ge-

schreven te zijn. Aan alles was te zien, dat de bewoners van de Maladiven Mohammedanen waren. Buiten de stad groeide een grote menigte kokospalmen en dat was juist wat de zeelui zochten. Dadelijk begonnen ze kokosnoten te plukken en met manden vol werden deze kostelijke vruchten aan boord gebracht. Daar zouden de lijders aan scheurbuik, die er nog altijd waren, van kunnen smullen. Een dag of twee, drie bleven de schepen hier liggen. De watervaten werden gevuld met kostelijk fris water en een overvloed van kokosnoten werd aan boord gebracht. Daarop werd besloten de reis voort te zetten. Alleen had men nu nog geen loods aan boord. Het scheen wel alsof de Prins van Maldivia zijn belofte vergeten had.

Maar als De Houtman gedacht had, dat de Prins van Maldivia zijn woord had gebroken, had hij zich toch vergist. Juist toen alles gereed was om weg te zeilen ,,......isser een prauw ons aan boort gecomen, quam vant groot eyland van Maldijva, waren met haer sevenen, waer onder een out man was, die goed portugys sprack, hy seyde hy aen boort quam, om ons den wech te wijsen, want het seer periculeus is," zo schrijft Frederik de Houtman in zijn ,,Cort verhael".

Daar was dus de door de Prins beloofde loods. De Houtman was blij, dat de man gekomen was en nog meer verheugd was hij, toen de man verklaarde de reis te zullen meemaken tot Atjeh toe. De loods bleek een Chinees te zijn, die goed bekend was in Atjeh, omdat hij daar zaken deed. Hij was ook heel goed thuis in de archipel der Maladiven, zodat de zeelui in deze man

een loods, een tolk en een raadgever gekregen hadden. Cornelis de Houtman was over de komst van Tjang Ti, zo heette de Chinees, zó in z'n nopjes, dat hij aan de matrozen, die de loods aan boord hadden gebracht, tien Zeeuwse rijksdaalders en een zak rijst liet geven.

Natuurlijk werd de Chinees dadelijk ondervraagd. De Houtman nam hem een soort examen af en dit examen verliep zeer bevredigend.

„Tjang Ti zeer goed de weg weten," zo verklaarde de loods over zich zelf, „Tjang Ti ook zeer goed bekend met de koning van Atjeh. Tjang Ti de koning zeggen zal, Zeeuwse mannen gekomen zijn, van Maurits de keizer van Holland, om zaken te doen met Aloëdin, de oude koning van Atjeh. Tjang Ti zorgen zal, dat de Zeeuwse broeders goede zaken maken."

Dat kon dus niet beter.

Cornelis de Houtman prees zich zelf gelukkig, dat hij deze Chinees uit de Maladiven had opgevist en ook zijn broer Frederik achtte het een fortuintje, dat ze Tjang Ti aan boord hadden gekregen. Ze vergaten daarbij, dat Tjang Ti gestuurd was door de donkerharige Prins van Maldivia en dat ze die Prins gruwelijk hadden beledigd door hem zijn juwelen te ontroven.

VIII

EINDELIJK IN ATJEH

Frederik de Houtman zat in zijn kajuit, terwijl Jaap bezig was met een en ander op te ruimen.

„Jaap, zoek de instructie van de Prins eens even op!" beval hij.

Jaap begreep dadelijk wat de kapitein bedoelde. Het was de uitvoerige instructie, die Zijne Excellentie Prins Maurits aan de gebroeders De Houtman had overgegeven, toen ze hun tocht naar Atjeh gingen ondernemen.

Het was nu 21 Juni 1599 en die morgen hadden de Leeuw en de Leeuwin hun ankers laten vallen in de baai van Atjeh. Nu wilde De Houtman aan het eind van de reis nog eens de opdracht doorlezen, die de Prins hun had meegegeven.

Toen Jaap hem de instructie had overhandigd las Frederik: „Wanneer nu Godt Almachtich U met voorspoedicheyt in Oost-Indië sal gebracht hebben, soo willen wij U vermaent hebben met zulke prudencie [1]) de landen aan te doen, dat ghij moghet ontcomen alle de listen ende laegen die de Portugesen, Spaense ofte inwoners der lande U soude mogen bereydt hebben,

---

[1]) Voorzichtigheid.

daartoe alle middelen spenderende om eenige van heure joncken ofte barquen te becomen om van hun te vernemen de gelegenheyt van dien ende de staet van het landt. Ende dat vernomen hebbende, doet alle naersticheyt die mogelijck ende eerlijck is, om Uwe ladingen te becomen."

De Houtman had onwillekeurig hardop gelezen. Jaap kon verstaan, wat de kapitein las. „Prins Maurits weet wel hoe het behoort," dacht hij, „en hij zou zeker zijn afkeuring uitspreken, als hij wist, wat er met de Prins van Maldivia is gebeurd."

Het was dan nu zo ver.

De lange reis was ten einde en Jaap en Gijs hadden met stralende gezichten bij de reling gestaan en elkaar verschillende dingen gewezen, die zij vanaf het schip konden zien. Daar lag dan nu het geheime land Atjeh, het land waar de peper groeide. Zouden ze een lading peper kunnen bemachtigen? Want om de peper was de hele reis op touw gezet.

„We hebben het er goed afgebracht, Gijs," had Jaap gezegd, maar toen had Gijs maar sip gekeken en zijn vriend herinnerd aan zijn linker oor, dat die zwarte Hottentot van hem had gestolen.

„Dat heeft die kerel vast opgegeten, Gijs," had Jaap gezegd, „de zwarten lusten zo graag vlees van blanke mensen; geloof maar gerust, dat hij van jouw oor een lekker soepje heeft gekookt."

„Schei uit, engerd!" riep Gijs quasi boos, „of ik zal jou allebei je oren afsnijden en ze aan de Atjehers verkopen!"

Jaap was toen naar de kajuit van De Houtman gedraafd, omdat deze hem had geroepen.

De Houtman stond op. Zelf legde hij de instructie van Prins Maurits weer op zijn plaats. Daarna nam hij een ijzeren kistje uit de kast en ontsloot dat. „Kijk eens hier, Jaap," zei hij, „we zijn in een vreemd land en daar is een mens nooit zeker van zijn leven. Mocht ik op de een of andere manier om het leven komen, dan kan jij in dit zakje je gage vinden, begrepen? Ik heb je moeder beloofd, dat ik je loon zuinig zou bewaren voor je. Het goede mens heeft het hard nodig. Als ik er dus niet meer mocht zijn, dan weet jij nu waar je geld ligt."

„Jawel kapitein, ik zal het onthouden."

Frederik de Houtman verliet de kajuit en ging naar boven. Hij liet zijn oog gaan over de baai van Atjeh. Op de achtergrond lag het rijke peperland. Maar in de baai zelf krioelde het van Arabische, Chinese en Pergurese barken. Ook kruisten daar enkele Portugese schepen en dat was lelijker. Die Arabieren, Chinezen en Pergurezen waren alleen maar concurrenten, die ook iets van de vette buit probeerden te bemachtigen. Met de Portugezen stond de zaak anders. Dat waren vijanden, die tot de tanden gewapend waren en de Hollanders zouden een harde dobber hebben, om hen uit Indië te verdrijven.

De Houtman keek naar boven.

Fier waaide de Hollandse vlag van de masten der beide schepen. Die vlag zou in later eeuwen boven gans Indië wapperen, één machtig Hollands rijk zou het worden en daarvan was hij nu bezig de grondslag te leggen.

Hier in Indië zouden de Spanjaarden en Portugezen, die vijanden der vrijheid, worden bestreden tot ze voorgoed ten onder waren gebracht.

Er leefde een danktoon in het hart van De Houtman, omdat God de reis had doen gelukken. Ook zijn kleine kajuitsjongen had in z'n kooi de Here gedankt voor de behouden aankomst in Atjeh. Jaaps ogen waren vochtig geworden toen hij zijn gebed deed.

Zo begon oud-Holland zijn worsteling om een wereldrijk: de hand aan het zwaard en het oog op God gericht.

De Houtman werd in zijn overpeinzingen gestoord. Uit de wir-war van barken en jonken zag hij twee fraaie prauwen zich losmaken, die koers zetten naar de Zeeuwse schepen. Ze kwamen langszij en de tweede stuurman meldde de bevelhebber, dat er afgezanten kwamen van de Sultan van Atjeh.

De mannen klauterden langs de valreep naar boven. Het waren de Sarabander, de havenmeester en de geheimschrijver van de Sultan, gevolgd door enige ambtenaren. 't Waren er in totaal tien. Met een eerbiedige groet betraden ze het dek van de Leeuwin en daarop deelde de Sarabander mee, dat ze uit naam van de machtige Sultan kwamen en moesten vragen naar de naam van de schepen, het getal der manschappen en het aantal kanonnen.

Deze inlichtingen werden verstrekt.

Zo zo, dus dit waren Zeeuwse schepen; kwamen die uit het land, waar een vrouw regeerde?

Neen, dat kwamen ze niet. 't Waren geen Engelse

schepen, maar Zeeuwse. Ze kwamen uit het land, dat tegen Spanje streed en waar Prins Maurits regeerde. Het was de bruine heren aan te zien, dat zij meteen voor dat volk een diep respect kregen.

„Spanje, dat is een wereldrijk," zei de Sarabander.

„Ja ja, dat weten we wel," meende Houtman, „we zijn er nu al dertig jaar mee aan 't vechten."

„Zijn de Portugezen ook uw vijanden?"

„Ook de Portugezen zijn onze vijanden."

„De Grootmachtige is geen vriend van de Portugezen," verklaarde de Sarabander, „hij zal het prettig vinden, dat de Zeeuwen evenmin vrienden van de Portugezen zijn. U moet twee mannen zenden om de Grootmachtige te begroeten."

Daarop had De Houtman al gerekend.

Twee kerels, die de Portugese taal machtig waren, Wouter Walleus en Naningh Clock zouden er heen gaan. Zij konden met de Sarabander meevaren en deze liet als gijzelaars twee leden van zijn gevolg op de Leeuw achter.

Walleus en Clock namen geschenken mee voor de Sultan: een lap fluweel, enkele spiegels, een fraai drinkglas en een armband van bloedkoraal. Jaap zag de beide mannen wegvaren.

Hij beefde er van. Zo samen tussen al dat vreemde volk. 't Was een stout stukje dacht hij en hij zou het niet graag na doen.

Nog maar net was de prauw weg of Tjang Ti kwam naar voren.

Hé, Cornelis de Houtman was de loods bijna vergeten.

„Tjang Ti vraagt verschoning heer, maar hij kan hier niets meer doen. Tjang Ti heeft z'n plicht gedaan, hij heeft de schepen naar Atjeh gebracht en nu vraagt Tjang Ti zijn loon."

„Zo zo, dus jij wil duiten hebben? Nu goed! Zeg Davis, betaal jij Tjang Ti een koupan."

„Een koupan, heer! Tjang Ti had meer verwacht. Tjang Ti heeft de vloot hierheen gebracht en nu zal Tjang Ti bij de Grootmachtige gaan spreken over de goede Zeeuwen, die handel met hem willen drijven."

„Ja ja, dus jij wilt een goed woordje voor ons gaan doen? Veel zal 't niet helpen, Tjang Ti, maar vooruit. Davis, betaal jij de kerel vier matt [1]), dan heeft hij goed zijn portie!"

Met veel dankbetuigingen streek de Chinees zijn loon op.

Nog was De Houtman met Tjang Ti bezig, toen er een bark naderde, waarin een Portugees zat, Simon Rodrigues heette de man.

Jaap, die juist op de Leeuw was, omdat hij een boodschap kwam doen voor Frederik de Houtman, zag de Portugees de valreep opklimmen.

Hij kwam met een brief van Don Alfonso Vincenti de Tommagon [2]) van Malakka, die nu als gezant bij de Sultan vertoefde.

De Houtman was heel nieuwsgierig wat deze Portugees hem te berichten had en vlug las hij de brief door.

---

1) Een matt is goud geld. Vijf matten zijn gelijk aan één reaal van achten.

2) Visiteur van schepen.

Het waren goede berichten, want Vincenti schreef, dat er in Atjeh peper genoeg was, zodat De Houtman zijn beide schepen best vol zou krijgen. Ook schreef hij, dat de Portugezen zijn vrienden wilden zijn. Dat zag er dus best uit.

Terwijl De Houtman in de brief verdiept was, zag Jaap, dat Tjang Ti en Simon Rodrigues een praatje met elkaar maakten. Wat moesten die twee? Kenden ze elkaar van vroeger? Of bespraken ze het een of ander plan? Jaap wist het natuurlijk niet, want hij kon het Portugees niet verstaan. Maar zo heel erg vertrouwen deed hij het niet.

Rodrigues ontving een geschenk voor het overbrengen van de brief en toen hij vertrekken zou, schoot ineens Tjang Ti naar voren.

„Grote heer," zei hij tot De Houtman. „Tjang Ti gaat vertrekken. Tjang Ti mag met deze heer meevaren. Tjang Ti zal met de Grootmachtige spreken over de handel der Zeeuwen."

De Chinees maakte een diepe buiging en gleed vlug langs de valreep in de bark. Jaap zag hem nog wuiven, toen de bark al een eind weg was. Zijn gele gelaat was één lach en z'n donkere ogen schitterden als karbonkels.

De volgende dag keerde Naningh Clock met een paar Atjehse mannen terug. Wouter was nog aan wal gebleven. Hij was opgetogen over wat hij beleefd had. In een ogenblik had hij al het scheepsvolk om zich heen, want Naningh zag er komiek uit. Hij droeg een lang, wit-katoenen hemd en op zijn hoofd stond een witte tulband. Zodra ze in het paleis gekomen waren, zo

vertelde hij, waren Wouter en hij in dit costuum gestoken. Daarna hadden ze moeten aanzitten aan een feestmaal, zó rijk en overvloedig, als ze het hun leven lang nog niet hadden gehad. Maar de koning stond er beslist op, dat de generaal zelf hem een bezoek kwam brengen. Reeds de volgende dag zou de Sultan De Houtman laten afhalen. Hij wilde allerlei dingen met hem bespreken en hem vriendschap bewijzen.

„Zou dat wel vertrouwd zijn?" vroeg Frederik de Houtman aan Naningh, „mijn broer is de generaal, vergeet dat niet!"

„Heb geen zorg," verzekerde Naningh. „De Grootmachtige begrijpt heel goed, dat een generaal zich maar niet zo dadelijk in de macht van een vreemd vorst stelt. Daarom heeft hij beloofd, dat hij een gijzelaar zal meegeven. 't Zal maar niet zo'n gewone kerel zijn, zoals er dertien in een dozijn gaan, maar een der hofhorigen van de Sultan, die veel gestudeerd en veel gereisd heeft. Hij is zelfs op Groot-Java geweest."

Toen was ook Frederik gerustgesteld en zo werd dan besloten, dat Cornelis de Houtman de volgende dag aan land zou gaan om besprekingen te voeren met de oude koning Aloëdin van Atjeh. De bedoeling was, zo spoedig mogelijk voor beide schepen een flinke lading peper te kopen en zo mogelijk een handelsverdrag met de Sultan te sluiten en daarna weer gauw naar het vaderland terug te keren.

Helaas, de generaal wist niet, dat hij het vaderland nooit zou terugzien. De mens wikt, maar God beschikt, dat zou ook Cornelis de Houtman ondervinden.

Intussen wist hij dit nu nog niet en dat was maar gelukkig ook.

Had hij geweten, welk lot hem hier in Atjeh wachtte, dan zou hij onbekwaam zijn geweest voor zijn werk. Nu beijverde hij zich voor zijn Zeeuwse lastgever zoveel hij kon. Deze tocht, de tweede, die hij naar het verre Indië maakte, moest meer succes opleveren, dan de eerste. Dit had hij zich stellig voorgenomen en met de koppigheid van een echte Hollander hield hij daaraan vast.

De eerste tocht had voor de kooplieden slechts een schrale winst opgeleverd: niet meer dan één procent van het ingelegde kapitaal was als zuivere winst in de lade terecht gekomen. Maar ditmaal zou het anders zijn. De reis zou korter duren en de winst zou veel en veel groter zijn.

Twee schepen vol met peper hoopte hij spoedig naar het vaderland te kunnen brengen. Jammer dat Frederik, z'n broer, zo voorzichtig was. Die zou deze keer voor geen geld aan land willen gaan. Hij dacht er gelukkig anders over. „Wie niet waagt, die niet wint!" dat was zijn leus en daarom ging hij zich gereed maken voor het interessante uitstapje, dat hij morgen maken zou naar de koninklijke verblijfplaats van Sultan Aloëdin, de Grootmachtige.

IX

DE DOLLE OLIFANT

Vergezeld van de koopman Jacques Boudens voer Cornelis de Houtman de volgende dag — 3 Juli — naar de wal. Er ging een aantal matrozen mee, voorzien van trompetten, om de feestelijkheid te verhogen en indruk te maken op de bevolking.

Ze werden met alle vriendelijkheid ontvangen en reeds de volgende dag was er feest. Dit was nu niet geheel ter ere van de Zeeuwse zeelui; want het was die dag juist Nieuwjaar en tegelijk nieuwe maan. Deze dag is een voorname feestdag, en ter ere van de gast werd er nu nog meer drukte van gemaakt dan anders. De oude Sultan wilde blijkbaar zijn gasten goed onder de indruk brengen van zijn macht. Werd er niet verteld, dat hij de beschikking had over negenhonderd olifanten? Nu goed, de Hollanders zouden de olifanten zien, ze zouden er zelf op rijden.

Tot de hoogtepunten van het feest behoorde een optocht door de stad, waarbij heel veel olifanten in de stoet meeliepen.

De optocht werd geopend door de edelen, die allen op versierde olifanten reden. De dieren waren met fraaie kleden behangen. Ze droegen een krans om de nek en stapten statig aan, zoals hun dat geleerd was.

Vlak achter de edelen liep de olifant van de kroonprins, de oudste zoon van de koning. Op de rug van die olifant was een fraaie tent gebouwd, waarin de Prins zat. Hij droeg een gouden helm op zijn hoofd, terwijl hij om z'n armen en benen veel gouden slangen had en aan z'n hals een keten van de kostelijkste juwelen. Aldus uitgedost reed hij mee in de stoet naar de moskee; waar de gebeden moesten worden gedaan.

Achter de olifant van de Prins had De Houtman zijn matrozen opgesteld ieder met een trompet bij zich, om daarmee het feest op te luisteren. Op de matrozen volgden De Houtman en Jacques Boudens, beiden op een olifant gezeten.

Cornelis de Houtman was buitengewoon in zijn schik. Zoiets mocht hij wel, een feest ter ere van de Hollanders, een feestmaal dat veel lekkerder was dan de scheepskost, die hij maanden lang had gegeten en eindelijk een tocht op een olifant, dat was hem nog nooit gebeurd.

„Jongens," zei hij tot de matrozen, „als de optocht goed en wel begonnen is, moeten jullie het Wilhelmus maar eens blazen, dat mogen ze hier in Atjeh best eens horen."

„'t Zal niet mankeren generaal!" antwoordde Bram den Breejen, „we zullen nog eens blazen zoals we het gedaan hebben in de dagen van admiraal Lumey!"

En meteen zette hij zijn trompet aan de mond en met de woorden: „Vooruit jongens, daar gaat ie!" begon Bram te blazen, dat z'n wangen er paars van werden. Schel schetterden de tonen uit de oude trompetten der matrozen.

Opeens zag hij een zwarte vlak achter zich...... (blz. 45).

Simla, de olifant waarop de Prins reed, was aan zo'n orkest niet gewoon. Van verbazing stak hij zijn slurf steil omhoog en toen de muziek al scheller en scheller werd, begon het beest onrustig te worden en ging al gauw aan het dansen. Het begreep volstrekt niet, wat daar achter hem te doen was, het danste al harder en harder en eindelijk sprong het dier uit het gelid en rende er van door. Dadelijk zweeg de muziek.

Allerwegen heersten schrik en ontsteltenis. Hoe zou dat aflopen? vroeg men zich af. Zou de kroonprins hierbij niet verongelukken?

De kroonprins had het natuurlijk alles behalve pleizierig. Men zag hoe hij stuk voor stuk zijn sieraden weg smeet. Eerst vloog de gouden helm uit de zonnetent naar beneden, daarna volgden de gouden armringen en ketens en juist toen Simla de angst goed te pakken kreeg en er van door ging sprong de Prins van de rug van Simla af en kwam in het zand terecht. De zonnetent, die midden op de rug van de olifant stond, was scheefgezakt en Cornelis de Houtman, die het beest zag wegdraven kon zich niet goed houden van 't lachen. „'t Is net een dronken matroos met een hoge hoed op," zei hij tot Jacques Boudens, die naast hem reed. „Maar kijk eens, wat is dat? Is dat Bram niet, nou die kerel houdt zich flink!"

Ze zagen hoe Bram, die zijn trompet had weggegooid en een touw had gegrepen, de olifant achterna zette, terwijl hij al dravende bezig was een grote lus in het touw te leggen. Zo was Bram den Breejen in Atjeh met een olifant aan het krijgertje spelen.

Bram snapte best dat Simla aan 't schrikken gemaakt was door zijn vervaarlijk getoeter en hij begreep eveneens dat de hele onderneming gevaar kon lopen door dit avontuur met een dolle olifant. Overal waar Simla, die nog steeds de slurf in de hoogte hield, verscheen, stoven de mensen uit elkaar.

„Simla is dol geworden! Simla is dol geworden!" schreeuwden ze allemaal.

Bram kende geen vrees.

Alleen begreep hij wel, dat hij achter de olifant moest blijven. Het dier mocht hem niet zien, want als het hem zag, zou zich al zijn woede tegen hem keren en liep hij groot gevaar om door de logge poten van het monster vertrapt te worden. Hij hield maar aldoor die opgeheven slurf in het oog. Daarop was al zijn hoop gebouwd.

Eindelijk had hij de lus gereed en nu was hij ook dicht genoeg bij de olifant gekomen, om een poging te wagen. Losjes hield hij het touw opgerold in de linker hand, terwijl hij met de rechter de lus vast hield.

„Eén, twee, drie! daar gaat ie!" schreeuwde Bram, en tegelijkertijd mikte hij met zijn lasso op de slurf van Simla.

'n Seconde van vreselijke spanning.

Toen...... werkelijk het was gelukt. De lus zat om de slurf en Bram trok wat hij kon, om die zo strak mogelijk aan te halen.

Simla bleef plotseling beteuterd staan. Hij had gemeend, dat er van achteren gevaar dreigde, maar nu scheen het voor evenmin pluis te zijn. Hoe kon hij anders aan dat lelijke ding om z'n slurf komen? Achter gevaar

en voor niet in orde, dat werd Simla toch te machtig. Daarom bleef hij staan.

Daarop had Bram juist gerekend. Voorzichtig kwam hij naderbij, klauterde op de rug van de olifant en liet vervolgens het dier draaien. Langzaam stapte het beest toen weer terug naar de plaats, waar het vandaan gekomen was. Als een overwinnaar werd Bram toegejuicht en de kroonprins was zo blij, dat hij z'n geliefd rijdier weer terug had, dat hij Bram een mooie kris gaf, met edelstenen bezet.

De kostbaarheden van de Prins waren intussen weer opgeraapt, doch men vond niet alles meer terug, sommige van de juwelen waren verloren geraakt. Zo liep het avontuur met de dolle olifant nog best af. Maar de trompetten werden toch in het verdere deel van de optocht maar niet meer gebruikt. Dit punt van het programma kwam te vervallen.

Eerst op 8 Juli keerde Cornelis de Houtman naar de schepen terug. Hij was zeer voldaan over zijn vijfdaags bezoek aan de Sultan en hij vertelde aan Pieter Stockman en zijn broer Frederik nauwkeurig alles wat hem wedervaren was.

De Sultan had hem ontvangen zoals nog geen Indisch vorst De Houtman had gedaan. Vergeleken bij wat hij hier op Atjeh had beleefd, was het op Java eenvoudig jongenswerk geweest. De Sultan — zo verzekerde Cornelis — was schatrijk. Hij bezat niet minder dan negenhonderd olifanten en duizend gewapende slavinnen, die hem dag en nacht moesten bewaken.

„Ik hoop niet, dat hij die allemaal meebrengt, als hij een tegenbezoek komt maken," merkte Stockman lachend op. „Verbeeld je, de Leeuw en de Leeuwin gingen allebei subiet naar de kelder als er zóveel olifanten aan boord kwamen!"

„We behoeven ons niet bang te maken over een tegenbezoek," meende Cornelis, „de Sultan is veel te oud, hij is al ver over de negentig jaar."

„Dan wordt het tijd, dat de kroonprins aan de beurt komt," zei Frederik de Houtman.

„Dat is het nu net, de koning wil niet, dat zijn zoon hem opvolgt. Hij schijnt een kleinzoon te hebben, maar die schijnt in Djohor te wonen en daar door de Portugezen vastgehouden te worden."

„Ja, zoiets vertelde de gijzelaar mij ook," zei Stockman.

„Rijk dat de Sultan is," vervolgde Cornelis zijn verhaal, „dat is gewoon enorm. Zie eens hier, deze prachtige dagge kreeg ik ten geschenke." Dit zeggende toonde hij de koopman en Frederik een prachtige kris, die van kostelijk metaal was vervaardigd en met robijnen was bezet.

„Deze kris geeft mij de onbepaalde vrijheid alle levensmiddelen zonder betalen te verkrijgen en alle minderen als slaven te behandelen. Wie zo'n wapen draagt, zonder dat de Sultan hem daartoe verlof heeft gegeven, wordt ter dood veroordeeld."

Thomas Foeymans en Guyon le Fort, twee betaalmeesters kwamen er nu ook bij. Ook zij moesten de prachtige kris bewonderen.

„Maar de handel Cornelis, hoe staat het daarmee?" vroeg Frederik nu opeens. „Ik vind het heel aardig, dat jij vijf leuke dagen bij de Sultan hebt doorgebracht, maar we hebben toch eigenlijk deze lange reis gemaakt om peper te halen."

„Komt in orde broer!" antwoordde Cornelis lachend. „Ik heb de handel niet vergeten. Zie eens hier," en dit zeggend haalde hij een zakje voor de dag en toonde aan zijn vrienden een monster peper. Natuurlijk had hij, als een goed koopman naar de prijzen geïnformeerd, en die waren werkelijk schappelijk. De koning had er zelfs over gesproken aan het strand een groot huis beschikbaar te stellen, waar de kooplieden zouden kunnen wonen, zolang hun schepen op de rede lagen. Dat was gemakkelijker om zaken te doen. Het was nodig, dat deze zaak spoedig haar beslag kreeg, en daarom dacht Cornelis er al over binnenkort opnieuw een bezoek aan de koning te brengen. De koning had hem dit trouwens verzocht.

„Heb maar prudencie," zei Frederik, die zich de waarschuwing van Prins Maurits herinnerde. Wij zijn hier in een vreemd land, bij mensen, die we nooit eerder gezien hebben, en bovendien hebben de Portugezen hier voet aan wal gezet, en dat zijn onze vijanden."

„Maar het zijn ook de vijanden van de Sultan, dat verzeker ik je," riep Cornelis uit, „meer dan eens heeft hij mij laten merken, welk een afkeer hij heeft van de Portugezen."

„Daar zou ik niet te veel geloof aan hechten," meende

de voorzichtige Frederik weer, „die haat verandert soms zo ineens in vriendschap!"

„Maar ik geloof toch ook, dat het is zoals de generaal zegt," kwam Stockman er tussen. Ik heb veel met Ganti de gijzelaar gepraat, en die heeft me zo een en ander over de Portugezen verteld. Neen, dat zijn de vrienden van de Sultan niet. Zij zijn er vóór, dat de kroonprins koning wordt en dat wil de oude Aloëdin niet. Die heeft het oog op een geheimzinnige kleinzoon. Er zit meer achter, maar het fijne van de zaak heb ik niet begrepen. Dát echter is de reden, waarom de Sultan de Portugezen haat. Als wij hem goed laten merken, dat de Portugezen onze vijanden zijn, hebben we daarmee een goede voorsprong bij de oude vorst."

„Ik heb hem dat al laten merken," verzekerde Cornelis.

Hier werd het gesprek afgebroken doordat Davis, de stuurman, kwam vragen of de gijzelaar mocht vertrekken.

Wel, dat was waar ook, er was nog altijd een gijzelaar aan boord, en het kwam niet te pas, die man nog langer te laten wachten.

Op de meest beleefde manier nam de gijzelaar daarop afscheid van de heren. Hij stapte toen in de fraaie Sultansprauw, die door vijf sterke Atjehers werd geroeid, en omdat het avond was geworden, met fakkels werd verlicht en verdween op de donkere golven.

Jaap en Gijs stonden op het achterdek een luchtje te scheppen, toen de prauw wegvoer. Ze keken de mooie

boot na, tot in eens Gijs Jaap aan de arm trok en fluisterend zei: „Zie jij wie daar in gindse prauw zit?"

Jaap tuurde, maar kon het niet ontdekken. Wel zag hij een prauw, die zich snel over het water voortbewoog, maar wie daar in zat kon hij niet zien.

„Met m'n oren is het niet te best gesteld," zei Gijs lachend, „maar m'n ogen zijn uitstekend, ik zal het je eens zeggen: in die prauw zit onze vriend Tjang Ti, de loods, die de Prins van Maldivia ons heeft meegegeven."

„Waar zou die kerel naar toe gaan, Gijs?"

„Kijk dan maar; de prauw gaat regelrecht op het Portugese schip af, waar die Simon Rodrigues thuis behoort."

„Dan speelt onze loods met de Portugezen onder één hoedje," zei Jaap, „dat zal ik mijn baas eens vertellen, want dat kan voor ons nog wel eens lelijke gevolgen hebben."

„Dat kan toch niet, hij heeft onze kooplieden immers beloofd, dat hij hun zaken in Atjeh zou bevorderen? Daarvoor heeft hij immers zijn loon gekregen?" zei Gijs.

„Zeker, maar weet jij nog, dat we de Prins van Maldivia aan boord hebben gehad?"

„Of ik dat nog weet, wat een fijne prauw had die kerel, en wat zag zijn vrouw er piekfijn uit. Schatrijk, dat kon je zo zien."

„Ja, dat geloof ik ook, maar weet je niet meer dat generaal De Houtman, ik bedoel Cornelis, niet mijn baas, toen de Prins zijn juwelen heeft afgenomen?"

„Zeker, maar wat heeft dat met de Chinees te maken?"

„Wel, die is door die Prins gestuurd, en ik heb de ogen van de Prins gezien, toen hij zijn kostbaarheden moest afgeven. Die ogen vergeet ik nooit weer. Haat en woede spraken er uit die ogen en als God ons niet bewaart, vrees ik, dat de wraak van de Prins van Maldivia ons hier in Atjeh nog zal achtervolgen."

Jaap had met overtuiging gesproken.

Maar Gijs was het niet met z'n vriend eens.

„Je maakt je veel te bang, Jaap. Ik geloof nooit, dat die Tjang Ti zoveel in z'n doosje heeft, dat hij ons hier een loer kan draaien; kom, ik ga naar kooi, welterusten!"

„Welterusten!" zei Jaap, „maar ik wil er toch met de kapitein over spreken, ik vertrouw dat zaakje niet. In elk geval kan ik hem vertellen, wat we vanavond gezien hebben!"

Met dat voornemen ging Jaap Bestebouw die avond naar kooi.

X

VOOR TJANG TI SNIJDT HET MES AAN TWEE KANTEN

Vlug sprong Tjang Ti uit z'n prauw, zodra die aan het grote Portugese schip was vastgemaakt, en als een kat klauterde hij langs de valreep naar boven.

Aan dek wachtten hem twee matrozen op, die hem, op zijn verzoek, naar de kajuit van Don Alfonso Vincenti brachten.

De duisternis, die in de hut heerste, werd enigszins weggenomen door het licht dat een stevige vetkaars verspreidde, die midden op de tafel stond.

„Zo, nakomeling van een miereneter, ben je daar eindelijk!"

Met deze groet verwelkomde de Don de Chinees.

Deze deed alsof hij de belediging niet hoorde en zei onderdanig: „De grote heer moet bedenken, dat Tjang Ti niet bij de grote heer kon komen vóórdat hij goede inlichtingen had."

„Hm, 't heeft lang geduurd, eer je die had! Je bent me onlangs wezen vertellen, wat die Zeeuwen van plan zijn, en sedertdien heb ik je niet meer gezien. Je begrijpt toch wel, dat je niet met me spotten kunt, nazaat van een kreeft!"

„Dat is ook volstrekt de bedoeling van Tsang Ti niet, grote heer, wie zou zo dwaas zijn, om met de grote heer te willen spotten, alleen moet de grote heer bedenken, dat het uiterst moeilijk is om goede inlichtingen te verkrijgen."

„Ja, dat begrijp ik, maar vooruit, laat me eens horen, wat je te weten bent gekomen, doch denk er om varken, dat je mij niet beetneemt, want als ik dat bemerk draai ik je je gele nek om!"

Er liep een rilling langs het lichaam van de kleine gele man, en onwillekeurig streek hij eens met z'n hand langs z'n nek, als voelde hij haar reeds in de worgende greep van de Portugees.

„De oude Sultan heeft de Zeeuwen ontvangen, grote heer," begon Tjang Ti zijn verhaal.

„Dat weet ik, en dus is dat geen nieuws. Je moet me vertellen, wat ik nog niet weet, begrepen jakhals!"

„Zoals de grote heer het gebiedt," zei Tjang Ti nederig, „maar de Sultan heeft de Zeeuwen zeer vriendelijk ontvangen en ze mogen een huis bewonen vlak bij het strand. De Grootmachtige zal hun een ruim huis afstaan!"

„Dat lieg je toch?" viel Don Alfonso Vincenti uit.

„Nee heer, Tjang Ti liegt niet, dat huis is aan de Zeeuwen beloofd, maar nog niet aan hen gegeven!"

„Zover mag het bij San Jago niet komen ook. Je zorgt er voor, dat ze nooit in die woning komen, hoe je dat wilt aanleggen is jouw zaak, maar ik gebied je, er voor te zorgen, dat die Zeeuwen niet in dat huis komen."

„Hoe moet Tjang Ti daarvoor nu zorgen, grote heer,

Tjang Ti is een gering mens, die in het paleis van de Sultan door het Dalam-volk wordt beschimpt. Nee, grote heer, Tjang Ti bezit niet de macht, om dat te verhinderen. 't Is ook niet erg, Tjang Ti vindt een huis een betere kooi dan een schip!"

„Best mogelijk, maar jij hebt van die dingen geen begrip, gele hond. Zo'n huis biedt een prachtige gelegenheid om geweren en andere wapens te verbergen, snap je dat niet?"

Tjang Ti had al heel wat scheldwoorden te slikken gekregen, doch dit laatste „gele hond" was hem bijna te machtig. Hij kon het haast niet door zijn keel krijgen. Met enige moeite gelukte het hem toch en alsof er niets gebeurd was zei hij:

„Tjang Ti meent, dat lieden, die dronken zijn, met wapens niet veel beginnen. Zij kunnen alleen zich zelven er mee kwetsen. Tjang Ti heeft de grote heer immers beloofd, alles te zullen doen, om de zaak der Zeeuwen te doen mislukken? Maar de grote heer moet niet ongeduldig zijn. Tjang Ti kon niet meer vertellen dan er gebeurd is, en er is nog niet veel gebeurd. Alleen die vriendschappelijke ontvangst en dat kom ik de grote heer vertellen."

„Ja ja, jij zult nog net zo lang praten, tot ik ga geloven dat je een hele beste bent."

„Dat is Tjang Ti ook grote heer. Tjang Ti wil alles voor de grote heer doen, maar er moet geduld ...... geld zijn, anders kan Tjang Ti niets doen!"

„Ha jou duitendief, is het dáár om te doen. Nu doorzie ik je. Jij komt met zo'n praatje, dat niets te betekenen

heeft, alleen om eens even op m'n beurs te kloppen. Nu goed, ik zal je betalen, ofschoon je nog niet veel hebt uitgericht. Hoeveel moet je hebben gele zeeslang?"

„Honderd piaster grote heer, is niet te veel voor alles wat Tjang Ti voor de grote heer heeft gedaan...... en nog doen zal!"

„Honderd piaster is een geweldige som, voor een paar babbelpraatjes van jou. Maar enfin, ik ben vanavond nog al in een goede bui, ik zal je dus betalen wat je me vraagt, maar denk er om: je houdt me met alles op de hoogte, en je zorgt er voor, dat die Zeeuwen geen handel kunnen drijven met de Atjehers; ze moeten hier zonder een korrel peper vandaan!"

„Zoals de grote heer het gebiedt," zei Tjang Ti nederig, maar z'n felle spleetoogjes telden ondertussen mee met Don Alfonso Vincenti, die bezig was uit een geldbuidel honderd piasters te tellen.

Gretig greep hij daarna naar het geldbuideltje, dat Don Alfonso Vincenti hem toewierp.

„De grote heer zal zich over Tjang Ti niet te beklagen hebben," zei hij onderdanig, „heeft de grote heer nog iets aan Tjang Ti te bevelen?"

„Niets! Alleen moet je zo gauw mogelijk ophoepelen, en er voor zorgen, dat je me vlug op de hoogte houdt. Verder moet je de plannen van de Zeeuwen zoveel mogelijk in het honderd gooien."

„Zoals de grote heer beveelt. Tjang Ti zal zijn best doen en de grote heer zal over Tjang Ti niet te klagen hebben."

„'t Is te hopen, dat je woord houdt gele pisang,"

schold Don Alfonso, „want anders — denk aan je nek hoor. Ik doe wat ik zeg!"

Tjang Ti knipperde met z'n smalle spleetogen. Tjang Ti's mond sprak vriendelijke woorden tot de grote heer, maar Tjang Ti's hart was vol bitterheid en haat jegens de man, die hem op zo'n lage manier had uitgescholden. O, als hij maar had gekund, als Tjang Ti maar wraak had kunnen nemen......

XI

JAAP MAG MET FREDERIK DE HOUTMAN MEE

Frederik de Houtman was bezig zich in z'n beste pak te steken. Twee dagen geleden was zijn broer teruggekomen van een bezoek aan de Sultan van Atjeh, en nu vandaag de 10e Juli zou hij zelf gaan. Jaap mocht hem vergezellen.

Frederik meende, dat het indruk zou maken, wanneer hij een kleine dienaar meebracht. Dus had hij Jaap gezegd, dat hij mee kon op bezoek bij de koning. Eerst was de jongen er van geschrokken, maar toen de kapitein hem had verzekerd, dat er helemaal geen gevaar bestond om overrompeld te worden, was Jaap er mee in zijn schik geweest.

„'k Wou dat ik met je mee kon Jaap," had Gijs gezegd „maar de kok heeft het te druk en een koksmaat moet bij zijn baas blijven, dat spreekt van zelf. Dan komt er nog bij, dat ik nooit in gala kan verschijnen, zoals jij."

Vragend keek Jaap z'n vriend aan.

„Waarom niet?"

„Omdat ik één oor mis, snap je dat niet? Vind jij het gekleed staan, als je met één oor aan je hoofd bij iemand op bezoek komt?"

„O, bedoel je dat, daar zou ik me toch zeker niets van aantrekken. Op de terugweg zullen we die Hottentot wel opzoeken en zeggen, dat hij jou je oor moet terug geven!"

Gijs was op hem afgestoven, om hem een konkel om zijn oren te geven, maar Jaap was het net nog ontsnapt en nu stond hij in de kajuit van z'n meester.

„Roep Thomas Foeymans eens Jaap!"

Jaap snelde weg.

Foeymans was de betaalmeester en Jaap vermoedde, dat de kapitein hem nog verschillende opdrachten had te geven vóór hij ging, want Frederik de Houtman was een voorzichtig man.

Toen Foeymans in de kajuit gekomen was, wilde Jaap verdwijnen, maar de kapitein riep hem terug.

„'t Gaat juist over jou, jongen, je moet hier blijven," zei hij vriendelijk. „Kijk eens Foeymans, in deze kast staat een ijzeren kist. Daarin bewaar ik mijn geld, zoals iedere zeeman een bewaarplaats heeft voor z'n duiten. Maar behalve mijn eigen bezit, heb ik daarin ook het geld van Jaap gedaan." Hij opende het kistje en liet Foeymans een zakje zien. „Kijk eens hier, Thomas, hier bewaar ik het geld van mijn kajuitsjongen. Als ik niet in het vaderland terugkeer, wil jij er dan voor zorgen, dat hij dat geld krijgt? Z'n moeder is een weduwe, en zij heeft het hard nodig. Ik heb haar beloofd, dat Jaap zuinig zijn geld voor haar zou bewaren, en dat ik er een oogje op zou houden. Tegenover haar wil ik mijn woord houden. Zorg jij er voor, dat ik het kan, Foeymans?"

„'t Zal niet mankeren kapitein, maar u is wel wat somber vandaag. We zullen toch hopen, dat u gezond en wel weer in het vaderland terugkeert."

„Zeker, dat zullen we, maar een mens kan nooit voorzichtig genoeg zijn. We zijn hier in een vreemde wereld, waar allerlei gevaren ons bedreigen. Daarom is het goed bijtijds maatregelen te nemen."

Foeymans vertrok.

De Houtman was nu gereed, en ook Jaap had zich in z'n beste pak gestoken. Bram den Breejen behoorde natuurlijk tot de roeiers van de sloep. Sinds de oude Watergeus zich zo kloek had gedragen bij het avontuur met de dolle Simla, stond hij bij zijn meerderen in hoge gunst, en was hij ook in Atjeh welkom.

De zee was kalm en spoedig was het strand bereikt. Daar werd Frederik de Houtman al dadelijk begroet door een oude kennis. Het was Tjang Ti, die vriendelijk buigend op hem toetrad.

„Tjang Ti erg verheugd zij, dat master De Houtman naar hier gekomen is," zei hij. „Master Houtman zal zeker goede zaken kunnen maken, nu Tjang Ti alles reeds heeft voorbereid. De Grootmachtige wil niets liever dan overeenkomsten sluiten met de Zeeuwen, die hij veel liever in z'n land heeft dan de Portugezen."

„Daar ben ik blij om Tjang Ti, we zullen eens gaan zien of jouw voorspellingen uitkomen," zei De Houtman ietwat stroef.

Tjang Ti maakte een diepe buiging, terwijl hij z'n handen boven het hoofd hield.

„Als de grote heer eens zien wil, waar ik woon," ging

Tjang Ti verder, „wil Tjang Ti graag zijn huis aanwijzen. Kijk eens, ziet de grote heer daar ginds dat groepje palmbomen? Nu, het huis dat daar vlak achter staat, dat is het huis van Tjang Ti. Als de grote heer Tjang Ti nodig heeft, kan hij Tjang Ti daar altijd vinden. Tjang Ti wil de grote heer graag met alles helpen."

„Heel goed Tjang Ti, maar nu heb ik geen tijd meer," zei De Houtman kort.

Daarop verwijderde de Chinees zich.

„Kapitein," zei Jaap, toen de Chinees ver genoeg weg was, „ik vertrouw die kerel niet."

„Waarom niet, Jaap?"

„Hij heult met de Portugezen, kapitein!"

„Hoe weet jij dat Jaap?"

Toen vertelde Jaap wat hij twee dagen geleden gezien had, terwijl hij met Gijs naar de wegvarende prauw van Ganti stond te kijken.

Al pratend waren ze nu bij het paleis van de koning gekomen. Jaap mocht natuurlijk niet mee de Dalam binnen. Hij bleef dus bij de matrozen, die als erewacht van De Houtman waren meegekomen. Dat was Jaap best naar de zin, want Bram den Breejen was er ook. Hij had dus gezelschap en hij kon meteen eens rondkijken.

In de Dalam was de ontvangst van De Houtman allerhartelijkst.

Er werd dadelijk een grote maaltijd gereed gemaakt, waarbij veel lekker eten werd opgedist. Ter ere van De Houtman moesten twee meisjes een inlandse dans

uitvoeren. Deze meisjes waren buitengewoon fraai gekleed. Ze waren versierd met gouden ketenen om de hals, gouden armbanden en voetringen. Alles was er op berekend, om de Hollandse zeeman een indruk te geven van de grote rijkdom van de Sultan.

De Houtman ontving een wit gewaad, zoals zijn broer ook had gekregen, en eveneens een prachtige ponjaard, waarvan het heft met edelstenen was bezet.

Na de overvloedige maaltijd kwam het gesprek op de zaken. 't Was De Houtman natuurlijk om peper te doen. Veel peper wilde hij kopen; de schepen moesten volgeladen met peper huiswaarts keren. Daarom had De Moucheron de vloot immers uitgerust.

De Houtman vertelde, dat het monster peper, dat zijn broer twee dagen geleden had meegebracht, heel goed was en dat ze daarvan graag een flinke partij wilden kopen. Als de koning nu de prijs maar eens wilde noemen.

Ja, toen noemde de Sultan een prijs, maar die was Frederik veel te hoog. Hij bracht de koning aan het verstand, dat die prijs niet betaald kon worden. De Grootmachtige moest bedenken, dat eer de peper in Holland was, er nog eens zo'n prijs bijgekomen was, door de lonen van het scheepsvolk. Ze waren nu reeds maanden op reis en iedere maand ontvingen de mensen hun loon. De koopman, voor wie de peper bestemd was, moest dit er natuurlijk allemaal bijrekenen.

Toen De Houtman op deze manier aan het becijferen ging om de kostprijs van de peper, werd het de oude Sultan te machtig. Dat kon hij onmogelijk allemaal zo

vlug narekenen en daarom zei hij maar gauw, dat hij zich met de handel in peper niet kon bemoeien. Daar waren de schatmeesters voor. Die hadden opdracht om aan vreemde kooplui de peper van de koning te verkopen, en dat natuurlijk zo duur mogelijk te doen.

Ja, dat begreep De Houtman.

Maar wilde de koning hem dan misschien verlof geven, om van de burgers peper te kopen? Dat kon immers ook. En 't was hem onverschillig van wie de peper afkomstig was, als hij z'n beide schepen maar vol kreeg.

Doch nu schudde de Sultan het hoofd.

O nee, van de vrije handel moest hij niets hebben.

Maar...... en toen kwam het hoge woord er uit.

Hij had een heel ander idee.

De Houtman was nieuwsgierig, wat er nu zou komen.

Lang hield de oude Aloëdin zijn ogen gesloten.

Geduldig zat De Houtman te wachten.

Toen de vorst zijn ogen eindelijk weer opendeed, kwam hij met een voorstel, waarvan De Houtman toch heus schrok.

„Je hebt nogal veel manschappen aan boord is 't niet?" vroeg hij.

„Ja," verzekerde De Houtman, „nogal tamelijk veel."

„Juist, en het zijn dappere kerels, dat heb ik onlangs gezien, toen een van je mannen de olifant Simla wist te vangen. Geen enkele Atjeher zou dat hebben gedurfd."

De koning greep een bel en klingelde.

„Roep Ganti," zei hij tot de slaaf, die verscheen.

Toen Ganti met de nodige plichtplegingen binnengekomen was, zei de koning: „Vertel deze Zeeuw wat mijn plannen zijn!"

Daarop begon Ganti De Houtman het plan van de oude Sultan te ontvouwen.

De koning was van plan om de Zeeuwen tegen een matige prijs zoveel peper te verkopen, als ze in hun schepen maar bergen konden.

Deze mededeling klonk De Houtman natuurlijk als muziek in de oren.

Maar hij stelde daarbij één eis.

De Zeeuwen moesten vooraf met hun schepen soldaten overbrengen naar Djohor. Djohor was een vroegere vazalstaat van de Sultan. Nu hadden de Portugezen de macht daar in handen en ze hielden er bovendien de rechtmatige troonopvolger gevangen. De koning was oud, hij liep al naar de honderd en hij kon dus iedere dag sterven. Maar vóór het zover was, wilde hij zijn kleinzoon Iskander bij zich hebben, om hem op de troon te plaatsen. Als de Zeeuwen hem nu eens wilden helpen bij de uitvoering van dat plan, zou hij hun zeer dankbaar zijn. Hij zou De Houtman met schatten overladen, en bovendien grote partijen peper tegen lage prijs verkopen.

Dat was het voorstel dat Ganti deed.

Al de tijd, dat Ganti aan het woord was, zat de koning met gesloten ogen, maar tussen z'n wimpers door gluurde hij naar De Houtman, om waar te nemen welke indruk dit verhaal op hem zou maken.

Troepen overbrengen naar Djohor, om tegen de

Portugezen te gaan vechten, dat was geen kleine zaak. Ze zouden daarmee de haat van de Portugezen op hun hals halen, en als het uitlekte — hoe licht kon de zaak verraden worden — mislukte de hele onderneming en zou De Houtman zonder één korrel peper thuis komen.

Als hij nog thuis kwam!

Frederik dacht aan de waarschuwing, die Prins Maurits in de instructie had meegegeven. Botweg weigeren durfde hij niet, en daarom zei hij, dat dit zo'n gewichtige zaak was, dat hij daarover onmogelijk alleen kon beslissen. Hij zou dit plan van de koning echter graag in de scheepsraad bespreken.

Ganti bracht de boodschap aan de Sultan over.

„De Grootmachtige wil," zei Ganti daarop weer, „dat gij goed begrijpt, dat deze zaak voor de Portugezen stipt geheim moet blijven." Zij mochten er niets van merken, want dan zou het hele plan mislukken.

Neen, dat begreep De Houtman uitstekend.

Tegen de avond werd De Houtman op een olifant weggebracht. Hij protesteerde wel, doch dat hielp niet. 's Lands wijs, 's lands eer. Men was daar in Atjeh nu eenmaal gewoon om een vreemdeling, die men hoog wilde vereren, op een olifant naar het strand te laten rijden.

Jaap liep er naast en daarachter gingen de matrozen. Gelukkig had Bram den Breejen nu zijn trompet niet bij zich.

Toen ze in de sloep waren, vroeg Jaap aan De Houtman of hij wist, welk groot huis daar vlak in de nabijheid van de Dalam stond.

Neen, dat wist De Houtman niet; hoe zou hij dit ook kunnen weten, hij was voor het eerst aan land geweest en had alleen in het koninklijk paleis vertoefd.

„Waarom vraag je dat, Jaap?"

„Omdat ik onze vriend Tjang Ti dat huis heb zien binnengaan."

„Dat is toch niets bijzonders?"

„Neen, ten minste, als een ander er binnen was gegaan, zou ik het misschien niet eens hebben opgemerkt, maar Tjang Ti keek zó schichtig om en gluurde zó behoedzaam naar alle kanten, voordat hij binnenging, dat ik de indruk kreeg, dat hij een of andere streek uithaalde. Ik vertrouw hem niet kapitein, hij kan ons wel verraden."

„Best mogelijk Jaap, maar je kunt het ook wel mis hebben, laten we dat maar hopen!"

XII

DE SULTAN KRIJGT ZIJN ZIN

Het was al geheel donker, toen Frederik de Houtman op de Leeuwin terugkeerde. Daar het al laat was en hij bovendien erg vermoeid was van het uitstapje, kroop hij spoedig in de kooi en kwam er die avond niets meer van, om scheepsraad te houden.

Doch reeds de volgende dag werd de vergadering gehouden, waarin De Houtman verslag moest uitbrengen over het bezoek, dat hij aan de Dalam had gebracht.

Nu daarover was natuurlijk heel wat te vertellen, maar daarnaar waren de heren niet nieuwsgierig. Lekker gegeten en gedronken zou hij er wel hebben, dat vertrouwden ze wel, maar daarvoor waren zij niet naar Atjeh gevaren. De zaken, die waren de hoofdzaak en zij waren brandend nieuwsgierig te vernemen, wat Frederik met de Sultan had besproken, omtrent de verkoop van peper.

Wa-blief? Niets afgesproken? Nu dat was ook een mooie geschiedenis; waarom was hij dan toch in vredesnaam naar de wal geweest?

„Wacht even," vermaande Frederik, „jullie lopen zo hard van stal, en je laat me niet eens uitspreken. Ik ben

niet tot een accoord gekomen met de Sultan, maar je kunt toch wel levendig begrijpen, dat ik wel zaken heb besproken met de vorst."

O, dat veranderde de zaak, nu vooruit, dan moest hij maar eens opbiechten.

Toen kwam Frederik de Houtman voor de dag met het voorstel, dat Ganti hem namens de Sultan had gedaan. Soldaten overbrengen voor de Sultan naar Djohor, en als die onderneming goed was afgelopen, zou er peper in overvloed te koop zijn en zou er zeker ook een handelsverdrag worden gesloten met Atjeh.

Dat zag er dus alles heel mooi uit, maar niettemin was het toch een hachelijke onderneming.

Cornelis Houtman echter voelde er veel voor. Hij hield van opschieten en zaken doen.

„Wacht eens even," zei de bedaarde Frederik, „niet dat ik bang ben, om mij in een of ander avontuur te steken, maar ik wil toch nog eens even herinneren, aan wat Prins Maurits ons gezegd heeft, vóór wij Patria verlieten."

Dit zeggende haalde Frederik de instructie, die de Prins had meegegeven voor de dag en las: „,...soo willen wij U vermaent hebben met sulke prudencie de landen aan te doen, dat ghij moghet ontcomen alle de listen ende laegen, die de Portuguesen, Spaense ofte inwoners der lande U soude moghen bereydt hebben."

„Kijk," ging Frederik voort, „nu is het voor mij maar de vraag, of ons hier soms een lage wordt gelegd, of dat alles eerlijk werk is. Ik kan daarop nog niet zo spoedig antwoord geven."

„Maar mij dunkt, de zaak is toch zo klaar als de dag," meende Cornelis, „de Sultan heeft peper en wij willen peper kopen. Zie zo, da's één. Ik zou zeggen, dat gaat geen mens ter wereld aan als juist de Sultan en ons. Welnu vóór wij die peper kopen kunnen, vraagt de Sultan een dienst van ons; ook niets op tegen dunkt mij. En daarmee is voor mij de zaak uit."

„Zo, zo, da's vlug," viel Frederik z'n broer lachend in de rede, „maar houd jij er dan geen rekening mee, dat de zaak aan de Portugezen verraden kan worden?"

„Zeker, maar wat zou dat?"

„Wel, dat bezorgt ons de vijandschap van de Portugezen. Waarom we niets kunnen kopen, en eveneens bezorgt het ons de vijandschap van de kroonprins, die zeer op de hand van de Portugezen is."

Toen kwam natuurlijk de geschiedenis op de proppen, die Ganti verteld had aan Pieter Stockman. De Portugezen en de kroonprins waren het samen eens, en werkten de oude Sultan tegen, omdat die zijn kleinzoon Iskander op de troon wilde hebben. Wat zou dat nu hinderen, als de Hollanders in deze zaak partij trokken voor de Sultan, vooral als ze daardoor een voordelige handel konden drijven.

„En toch moeten we voorzichtig zijn, en tussen de klippen trachten door te zeilen," verzekerde Frederik nog eens. „Die Tjang Ti is ook niet te vertrouwen. Hij is mij heel vriendelijk tegemoet gekomen, maar terwijl ik bij de Sultan was, heeft mijn kajuitsjongen hem zien binnen sluipen in het grote huis, dat dicht bij de Dalam staat. Ik weet niet wie daar woont, maar 't zou mij niet

verwonderen, als dat het paleis van de kroonprins was. Nu vraag ik me af: wat moet die Chinees bij de kroonprins doen?"

Ja, dat was verdacht; men moest dit Frederik toestemmen, doch het eind van al de beraadslagingen was toch, dat men in beginsel goedvond, dat er voor de Sultan troepen werden overgebracht naar Djohor. Men zou natuurlijk de zaak strikt geheim houden.

Eer er een week verlopen was trokken de kooplieden van de Leeuw en de Leeuwin in het huis op het strand, dat de Sultan voor hen beschikbaar had gesteld. De negotie kon dus beginnen. Deze handel was echter voorlopig niet anders dan ruilhandel. Allerlei nuttige voedingsmiddelen, als kippen, geiten, olie, rijst en vruchten en verder ook katoen en sieraden, werden geruild voor blinkende voorwerpen als kleine spiegels, kralen en knopen. De Zeeuwen hadden op deze manier aan het strand een zeer pleizierig leven, maar de grote zaak zelf schoot er niet mee op. 't Was immers te doen om peper, veel peper? Welnu, die kwam er zo goed als niet. De slimme Sultan wist best, dat de kooplui dadelijk hun biezen zouden pakken, zodra ze de peper aan boord hadden, en daarom hield hij hen zo lang mogelijk op sleeptouw.

Herhaaldelijk begaf Cornelis de Houtman zich naar de Dalam, om besprekingen met de Sultan te voeren. doch telkens kwam er weer een kink in de kabel en werd het contract-tekenen uitgesteld.

De Houtman had Jobsgeduld nodig.

Telkens en telkens moest hij een bezoek brengen aan

de koning. Deze vroeg hem dan te vertellen over zijn land, over de strijd tegen Spanje en over Prins Maurits. De Houtman deed dit natuurlijk, maar hij kwam daarmee geen stap verder bij zijn doel: een handelsverdrag met Atjeh.

Een andere keer moest De Houtman met de Sultan meeëten. Rijst en gebak werden dan opgediend; ze dronken samen arak en pruimden tabak. Maar alweer was De Houtman niet verder gekomen.

Soms liet de Sultan een muziekavond organiseren, waarop liederen werden gezongen, waarvan De Houtman geen syllabe verstond. En hij moest het eentonige gezang nog mooi vinden ook.

Eindelijk op een nacht, waarin weer veel was gezongen, kwam de koning weer met zijn eis voor de dag, dat er troepen vervoerd moesten worden naar Djohor.

De Houtman deelde hem mee, dat de meeste kooplieden er wel wat voor voelden, maar voor dat ze daartoe hun toestemming gaven, moesten ze er zeker van zijn, dat er een handelsverdrag was getekend tussen de Zeeuwen en de Sultan.

Na lang aarzelen stemde de Sultan toe; goed, er zou een handelsverdrag worden opgesteld tussen hem en de Zeeuwen, maar wat moest er in dat verdrag staan.

Daarover had de Houtman lang genoeg nagedacht, en hij zei dan ook dadelijk, wat er zoal in moest worden opgenomen.

Er werd toen een ontwerp-verdrag opgesteld en daarmee trok De Houtman naar de schepen.

Daar begon het debat opnieuw.

Cornelis de Houtman was er voor het contract te aanvaarden zoals het er lag, en vervolgens onmiddellijk te beginnen met het vervoer van troepen.

Ook nu bleef Frederik er tegen; hij vond de onderneming veel te gevaarlijk. Zij kon de gehele zaak, waarvoor ze waren uitgevaren doen mislukken.

„Denk om de resolutie," zei hij: „betrouwt u op de inwoners des lants niet, noch laatende deselve met geen geweeren aan boort comen, opdat ghij en U schepen niet overweldicht wordt!"

„Mij dunkt, dit is duidelijke taal!" meende Frederik, „en als jullie dwars tegen deze resolutie in toch vreemd krijgsvolk aan boord haalt, verlaat ik het schip en ga zolang in het huis op het strand wonen. Ik wil met heel deze zaak niets te maken hebben."

Ja, dat was een nare geschiedenis.

„Denk er om," zei Cornelis weer, „als wij weigeren om de troepen te vervoeren, wordt het handelsverdrag niet getekend en krijgen we ook geen peper."

„Best mogelijk; dan gaan we ergens anders heen; maar ik vind het dwaasheid om levens te wagen, vooral als het bovendien nog geheel in strijd is met de uitdrukkelijke waarschuwing van Prins Maurits."

Dat was de mening van Frederik de Houtman en daarbij bleef hij.

Niettemin werd de zaak doorgezet.

De beide Engelsen, die in dienst van de Zeeuwse compagnie op de schepen waren, hadden een uitnodiging ontvangen, om bij de Sultan te komen, en Cornelis de Houtman vond het goed, dat zij toestemming

zouden geven tot het vervoer van de soldaten, als de Sultan er bij dat bezoek weer over begon. Daarmee was de zaak afgedaan en stond het wel vast, dat de beide schepen werkelijk soldaten voor de Sultan naar Djohor zouden overbrengen.

XIII

HET VERRAAD VAN TJANG TI

Er gleed een lichte prauw over het vlakke water, regelrecht in de richting van het grote Portugese schip, waarop Don Alfonso Vincenti verblijf hield. Het was donker, de sterren fonkelden aan de diep-blauwe Oosterse hemel en een kleine brandende lantaarn in de top van de mast van het Portugese schip wees de prauw de richting aan, waarin zij zich moest voortbewegen.

Toen de prauw langszij de Portugese kraak lag, klonk er een schel doordringend gefluit, en dadelijk daarop werd de valreep neergelaten en Tjang Ti klom zo vlug als een aap naar boven.

Geen minuut later stond hij in de fraaie hut, die de Portugese Don tot woning diende.

„Je bent nog laat!" bromde Don Alfonso, „ik begon al te denken, dat ik nooit meer wat van jou zou horen. Dan waren mijn honderd piasters meteen naar de maan geweest."

„Hoe bedoelt de grote heer dat?" vroeg Tjang Ti onderdanig.

„Net zoals ik het zeg, kleinzoon van een buffel! Ik heb je onlangs immers honderd piasters gegeven?

„Zeker grote heer, Tjang Ti heeft honderd piasters van u ontvangen."

Er vloeide bloed op het dek van de Zeeuwse schepen...... (blz. 118).

„Welnu en daarvoor zou jij me waardevolle mededelingen kunnen doen, maar tot nu toe vernam ik niets!"

„De grote heer vergist zich. Dat geld heeft Tjang Ti al lang verdiend, door de berichten, die hij reeds eerder aan u heeft overgebracht!"

„Wel hongerige jakhals, wat sta je nu toch te liegen? Spreek op, wanneer is dat dan geweest?"

Tjang Ti was door de uitval van de Portugees volstrekt niet uit het veld geslagen.

De scheldwoorden van de Don lieten hem koud. Hij zei heel kalm: „Toen de grote heer mij die honderd piasters betaalde, had ik hem gewichtige inlichtingen verstrekt. Daarvoor kreeg ik mijn loon. Nu kom ik met nieuwe berichten, die veel en veel meer waard zijn en daarvoor wil Tjang Ti eerst zijn betaling hebben!"

„Je krijgt geen peseta, magere komkommer!"

„Zoals de grote heer wil. Tjang Ti zal dan met zijn prauw wegvaren en regelrecht naar de Zeeuwse schepen gaan. Tjang Ti weet zeker, dat ze daar graag betalen, wat Tjang Ti vraagt."

Door z'n nauwe spleetoogjes gluurde de Chinees naar de Don, om te zien welke uitwerking zijn woorden hadden.

Hij werd niet teleurgesteld.

Zodra Don Alfonso Vincenti over de Zeeuwse schepen hoorde spreken, veranderde hij van houding.

„En hoeveel had jij dan nu weer willen hebben, gele vleermuis?" vroeg hij bars.

„Tjang Ti is ditmaal tevreden met tweehonderd piasters," zei de Chinees met een honingzoete stem.

„Tweehonderd piasters, 't is geen kleinigheid!"

„Maar de grote heer moet bedenken, dat Tjang Ti, om zijn berichten te verkrijgen zich veel moeite heeft moeten getroosten, en dat hij ook heel wat geld heeft moeten uitgeven, om te weten te komen, wat hij weten wilde."

„Ja ja, dat zal wel, maar ik moet jou maar geloven, als je beweert, dat het zo hoogst belangrijk is, wat jij me hebt mee te delen. Is dat nu wel zo?"

„Grote heer als gij weet, wat Tjang Ti u nu zeggen gaat, zult u meteen weten, dat de Zeeuwen verloren zijn, en daarom is het u immers te doen?"

Don Alfonso Vincenti dacht na.

Was deze slimme Oosterling nu niet bezig hem er in te laten lopen? Maakte hij geen misbruik van het feit, dat hij wist hoe graag Don Alfonso de Zeeuwen van de rede van Atjeh wilde weg hebben? Dit vermoeden lag voor de hand.

Maar aan de andere kant was het toch ook heel goed mogelijk, dat Tjang Ti beschikte over gegevens, die hem wel het dubbele van tweehonderd piasters waard waren.

„Vooruit!" zei hij daarop, wat minder bars tot Tjang Ti, „laat me horen wat je weet. Ik geef je vooraf honderd piasters en als de mededelingen werkelijk iets te betekenen hebben, krijg je daarna de tweede honderd, begrepen!"

„Tjang Ti het zeer goed begrepen heeft, maar Tjang Ti het niet eens kan zijn met de grote heer. De grote heer niet begrijpen, wat het Tjang Ti wel gekost heeft,

om deze waardevolle inlichtingen te verkrijgen. Als Tjang Ti alles verteld heeft kan grote heer wel zeggen: 't is weinig waard, en geven dan aan Tjang Ti niet de andere honderd piasters."

„Juist, dus jij wil zeggen, dat ik van plan ben om jou te bedriegen? Ga uit m'n ogen en vlug!"

„Tjang Ti gaat al grote heer; Tjang Ti wenst de grote heer veel succes en gaat nu regelrecht naar de Zeeuwen!"

De Chinese verrader voegde de daad bij het woord. Werkelijk verliet hij de hut van Don Alfonso, maar hij was nog niet bij de valreep, of de Don liet hem teruggroepen.

Toen Tjang Ti weer in de hut terug kwam zag hij het geld uitgeteld op tafel liggen.

„Daar, gele bloedzuiger!" schold de deftige Don, „daar ligt je loon. Strijk het nu maar vlug op en vertel me dan het nieuws dat je hebt."

Maar Tjang Ti stak geen hand uit naar het geld.

„Nu, hoor je niet wat ik zeg?"

„Jawel, Tjang Ti hoort wel, wat de grote heer zegt, maar Tjang Ti heeft eergevoel. Tjang Ti eerst zijn verhaal doen, en als de grote heer dan meent, dat tweehonderd piasters niet te veel is, zal Tjang Ti zijn loon opstrijken."

„Je valt me bij San Jago nog mee, vooruit nu, want ik brand van ongeduld!"

Nu kwam Tjang Ti dan eindelijk met zijn verhaal voor de dag. Hij deelde mee, dat de Hollanders voor de Sultan van Atjeh soldaten zouden overbrengen naar

Djohor. De Sultan had dit als eis gesteld voor de levering van peper, en het afsluiten van een handelsverdrag. De matrozen van de Zeeuwse schepen zouden getrakteerd worden en daarna zou de tocht beginnen.

Zo zat het plan in elkaar.

Doch Don Alfonso behoefde zich niet ongerust te maken, dat dat plan zou doorgaan. Tjang Ti kon hem verzekeren, dat er van het hele plan niets terecht zou komen. De kroonprins was er achter gekomen en deze was woedend, omdat hij heel goed begreep, dat de bedoeling van deze expeditie was, de kleinzoon van de Sultan uit Djohor terug te brengen, en zo mogelijk op de troon te plaatsen.

„De grote heer behoeft zich niet bezorgd te maken," verzekerde Tjang Ti, „want nu de kroonprins er achter gekomen is, wat de Zeeuwen in hun schild voeren, zal hij er wel voor zorgen, dat er van het plan niets terecht komt."

„Hoe weet jij dat?"

Tjang Ti lachte geheimzinnig.

Hij zorgde er echter voor, deze vraag niet dadelijk te beantwoorden, doch toen Don Alfonso bleef aandringen, zei hij: „Tjang Ti komen vaak in het paleis van de kroonprins. Daar horen Tjang Ti dingen, die niet buiten het paleis bekend mogen worden. Maar de grote heer moet Tjang Ti geloven, als Tjang Ti hem verzekert, dat het plan van de Zeeuwen in duigen zal vallen."

„Ja ja, dat zal wel zo zijn, ik zal het er op wagen, je op je woord te geloven Tjang Ti, neen strijk maar

op; ik moet zeggen, dat je me niet overvraagd hebt. Wat je me daar meedeelde is wel twee honderd piasters waard. Als ik er nu maar op rekenen kan, dat het precies zo uitkomt als jij me verteld hebt!"

„Tjang Ti heeft de volle waarheid gesproken, grote heer. Tjang Ti verzekert de grote heer, dat alles zo gaan zal als de grote heer het graag heeft."

„Nu goed, dan kun je nu gaan. We zullen zien wat er van je voorspellingen terecht komt. Ik zal in elk geval een pinas naar Djohor zenden, om ze daar te waarschuwen. Ze kunnen er dan op rekenen voor het geval de Zeeuwen er toch mochten komen!"

„Ze komen er niet, grote heer, de Zeeuwen zullen overhaast hier vandaan vluchten, dat is het slot van deze historie. Luister maar naar Tjang Ti, Tjang Ti spreekt de waarheid!"

Met deze loftuiting op zich zelf verliet de Chinees de hut van Don Alfonso. Korte tijd later gleed z'n prauw bijna onhoorbaar door het water, in de richting van de kust.

XIV

HET PLAN WORDT UITGEVOERD

Alles was nu gereed, om het grote plan ten uitvoer te brengen. Tal van kleine scheepjes lagen op de rede van Atjeh, gereed om de soldaten naar de beide Zeeuwse schepen over te brengen.

Het was onder het volk bekend geworden, dat die schepen de soldaten naar Djohor zouden voeren. La la, dan zou er dus eindelijk afgerekend worden met het opstandige Djohor, en de kleinzoon zou terug keren. La, la, nu zou er een goede tijd aanbreken voor Atjeh! Ja, de Grootmachtige was een wijs vorst; ondanks zijn hoge leeftijd wist hij het grote rijk van Atjeh, Pedir en Soewadera met vaste hand te besturen.

Het was druk in de Dalam. Tal van slavinnen waren bezig met het gereed maken van de tractaties voor de Zeeuwse matrozen. Want zo had de wil van de Grootmachtige het bepaald. Al die matrozen zouden, vóór de tocht naar Djohor begon, op 's konings kosten worden getracteerd. Daarom waren de vrouwen nu bezig met het bereiden van rijst en sajoers, vis in allerlei soorten en goelè pioe van de klapper. Zij bakten ook de fijn geurende blim-bing, uien en Spaanse peper in olie, zij versierden de zilveren schotels, waarop de spijzen wer-

den opgediend, met donkere bladeren en rode bloemen.

Zij maakten gebak, dat lekker zoet en gekruid was, en goten verkoelende dranken in de gereedstaande drink-kannen.

De ganse nacht door werd er gebakken en gekookt, en de vrouwen werden volstrekt niet moe. Zij lachten en babbelden met elkaar. Want deze voorbereidingen betekenden immers de komst van Iskander; de lieveling des volks. Voor hem hadden de vrouwen graag een vermoeiende nacht over.

Scherp werd er op gelet, dat er niet met het eten geknoeid werd; niemand zou het in z'n hoofd durven halen om bedwelmend zaad door het eten te mengen. Niemand zou dit ook kunnen doen, daarvoor was het toezicht veel te scherp.

Sloop daar nu een kleine Chinees door de Dalam? Wat had die man? Vertelde hij nieuws? Wat zei men daar? Stond de Dalam in brand? Maar dat was toch niet waar? Eigenlijk kon het ook best, want er werden de gehele nacht vuren gestookt om het eten te bereiden.

'n Dodelijke schrik greep de vrouwen aan.

Wie had dit eigenlijk het eerst verteld?

Och, wat deed dat er toe; ze moesten nu weg, weg, hier vandaan en gauw ook. 'n Brand in de Dalam, dat betekende, dat straks ook de keukens in brand zouden staan.

Niemand van de vrouwen durfde langer te blijven. Allen renden weg, naar buiten, ver bij de dreigende vlammen vandaan. Ineens waren de keukens leeg. Niemand was daar meer aanwezig!

Niemand? Wie sloop daar dan als een jonge boskat langs de pannen en potten? Het was nog een jong ding; schuw keek ze telkens om en dan strooide ze weer, ze strooide bedwelmend zaad in het eten en in de drinkkannen. Maar niemand zag het, want alle vrouwen waren gevlucht voor de brand in de Dalam.

Straks kwamen de vrouwen terug, doch de kleine boskat zagen ze niet, die was al weer lang verdwenen, even geheimzinnig als ze gekomen was.

En de vrouwen hervatten de arbeid weer.

Wat een mens toch schrikken kan voor niets.

Foei, brand in de Dalam, denk je zo iets verschrikkelijks eens in. Maar gelukkig, 't was maar een praatje geweest. Waar was dat praatje eigenlijk vandaan gekomen? Ja, dat wist niemand. Waar komen alle praatjes vandaan? Niemand weet dat, het schijnt dat ze door de lucht komen aanzweven, om de mensen te verschrikken.

Nu goed, maar dit was dan weer achter de rug, foei wat een vlucht was dat geweest.

In de keuken van de Dalam ging nu alles weer zijn geregelde gang. Er werd gebakken en gekookt, zoals het behoorde en er was behoorlijk toezicht.

Vroeg in de morgen was alles rond de Dalam in rep en roer. In optocht zou alles naar de prauwen worden gebracht. De groten zouden rijden op olifanten en op paarden, en alle anderen zouden lopen.

Voorop zouden de slavinnen lopen met de gereedgemaakte spijzen, daarna zouden de trek- en lastdieren volgen, vervolgens de rijksgroten en eindelijk de Groot-

machtige zelf op zijn olifant gezeten. Hij had de wens te kennen gegeven, zelf het afvaren der schepen te willen bijwonen.

Heel vroeg in de morgen vernam men op de schepen de Leeuw en de Leeuwin het dreunen van een kanon. Dat was het sein, dat de Sultan de Dalam had verlaten. Nu zou dus het feest beginnen.

Eerst de tractatie, daarna het inladen der troepen en daarna de afvaart naar Djohor.

Cornelis de Houtman was buitengewoon in zijn nopjes. Hij had de zaak goed voor elkaar. Straks als de Leeuw onder zeil was, (de Leeuwin zou later volgen) zou de Sultan onmiddellijk het pepercontract moeten tekenen. Daarvoor hadden zich gisteren Guion le Fort, Jacques Boudens, Jan van den Aertbrugge en nog enkele andere beambten, naar de woning op het strand begeven. Ook Frederik de Houtman was er heengegaan. Hij had Jaap Bestebouw natuurlijk meegenomen. Een kajuitsjongen behoort nu eenmaal bij zijn baas, ook als deze zich niet in de kajuit bevindt. Gijs van Grietemeu was wel een beetje jaloers geweest, die Jaap had telkens zo'n leuk uitstapje en hij moest altijd maar in de kombuis blijven, bij die brommerige kok.

„Tja, dat is je eigen schuld jô," had Jaap gezegd, „dan had je maar geen koksmaat moeten worden. Als je kajuitsjongen was, had je zo nu en dan ook eens een uitstapje gehad."

„Kajuitsjongen word ik nu niet meer," meende Gijs. „Wie neemt er nu ooit een kajuitsjongen met één oor, dat staat immers niet!"

Achteraf bekeken had Gijs er toch niet zo heel veel spijt meer over, dat hij niet mee mocht naar het strand. Kijk maar eens aan, daar kwamen de prauwen al, die al het lekkere eten en drinken aanvoerden. Dat kon vandaag een smulpartij worden, en dat liep Jaap nu mis. Zodoende hadden ze allebei een aardigheidje.

Maar druk had Gijs het anders wel. Jongens, er kwam wat kijken. Alles wat ze aan boord aan borden en schalen bezaten moest vandaag voor de dag komen, en het sprak vanzelf, dat de koksmaat bij het voorbereiden van het feestmaal een gewichtige rol te spelen had.

Nogal duidelijk, waar was je anders koksmaat voor?

XV

JAAP BESTEBOUW EN TJANG TI

In het huis aan het strand, waarheen Frederik de Houtman zich met z'n kajuitsjongen had begeven, sliep Jaap die nacht niet lekker.

Hij had de kooplieden gisteravond druk met elkaar horen spreken. Niet alles had hij begrepen, maar toch wist hij wel zo ongeveer, wat er de volgende dag allemaal zou gebeuren.

Op z'n bed lag hij daarover na te denken.

Hij vertrouwde die Tjang Ti niet. Dat was toch zo'n vreemde gluiper. Die voerde vast niet veel goeds in zijn schild. Jaap lag maar aldoor wakker. Zijn gedachten vlogen van Tjang Ti naar Amsterdam, naar z'n moeder, z'n broertjes en zusjes. Wat was hij nu al lang bij hen vandaan. Zou hij ze ooit weer terugzien?

Dan bedacht Jaap, dat hij z'n avondgebed nog niet had gedaan. Geen enkele avond vergat hij dit, maar door de vreemde omstandigheden, waarin hij nu verkeerde, zou hij het werkelijk vergeten. Dat mocht niet.

Jaap knielde in z'n bed en bad. Hij bad voor moeder en de kinderen thuis. Hij bad ook voor de beide schepen, voor De Houtman, z'n baas en voor Gijs, z'n vriend, en voor Bram den Breejen, die goede, oude Watergeus.

Kort daarop was Jaap toch in slaap gevallen, maar erg rustig was die slaap niet geweest. Hij had allerlei benauwde dromen gehad en met een schreeuw was hij heel in de vroegte al wakker geworden. Dat kwam door het dreunen van het kanon, dat op het strand werd afgeschoten ten teken, dat de Sultan de Dalam had verlaten.

Jaap ging zich wassen en zorgde vervolgens voor het ontbijt van Frederik de Houtman. Daarna at hij zelf. De kooplieden en De Houtman zaten op de veranda bij elkaar. Ze hadden het druk over het pepercontract, dat straks door de Sultan zou moeten worden getekend. Daar hoorde Jaap Frederik juist zeggen, dat hij het nog zien moest, dat die oude Radja dat stuk tekende.

„Ik vertrouw het zaakje nog steeds niet; ik denk, dat die oude baas op het laatste ogenblik toch nog roet in het eten zal gooien."

„Kom, kom Frederik, nu niet zo somber; we hebben niet te klagen over de Sultan, en als de Leeuw straks onder zeil is, om zijn soldaten weg te brengen, zou ik niet weten, wat hem dan nog beletten zou, om het contract te tekenen, nee, nee, heb maar geen zorg, dat komt vandaag in orde."

Jaap luisterde niet verder naar het gesprek, dat de kooplieden met elkaar voerden. Hij had er niets mee te maken en 't kwam ook niet te pas voor een kajuitsjongen. Maar dit stuk van de gesprekken had hij toevallig gehoord, en dat kon geen kwaad, want hij dacht er net over als zijn baas. Hij geloofde ook niet, dat er

van dat pepercontract veel terecht zou komen. Die Tjang Ti zou er wel tussen zitten.

Jaap dwaalde weg. Hij had op 't ogenblik niets te doen en dus kon hij zich wel een wandeling in de frisse morgenlucht permitteren.

Wat zag hij daar?

Sloop daar nu die Tjang Ti?

Waar kwam die kerel nu opeens vandaan?

Ha, vast weer uit dat mooie huis, vlak bij de Dalam. Jaap wist nu wel, dat dit huis het paleis van de kroonprins was. Wat had die Tjang Ti nu al zo vroeg bij de Prins te maken?

Ja, dat kon Jaap nu wel vragen, maar niemand zou hem daarop een antwoord geven.

„Toch eens kijken, waar die Chinees blijft," mompelde Jaap.

Tjang Ti verwijderde zich snel van de drukte, die er op het strand heerste. 't Was daar vol met mensen, die vanaf de kust getuigen wilden zijn van het vertrek der troepen. Maar daarin scheen de Chinees geen belang te stellen. Dat is toch vreemd, dacht Jaap. Waarom gaat die sinjeur nu ook niet eens kijken?

Ineens flitste het door zijn hoofd: die kerel heeft wat op z'n geweten en daarom durft hij hier niet te blijven. Toen die gedachte eenmaal bij de kajuitsjongen had postgevat, maakte hij zich geweldig kwaad op Tjang Ti. Als er toch eens verraad in het spel was en als die Chinees daar de hand in had! Hij moest het te weten zien te komen, misschien kon hij dan nog een groot ongeluk voorkomen.

Vlug liep hij de Chinees na.

Deze had zich in een bosje begeven en werd door de dichte plantengroei aan het oog van zijn vervolger onttrokken. Dit hinderde Jaap echter in 't minst niet, want hij snelde eveneens het bosje in en had toen spoedig genoeg de Chinees in de gaten. Deze hoorde gerucht achter zich en bleef staan. Toen hij de woedende Hollander zag naderen, begon hij te spreken. Stellig vroeg hij, wat Jaap er mee bedoelde, om hem te volgen, maar Jaap kende natuurlijk geen woord Chinees. Op dat ogenblik dacht hij daaraan niet. Hij had nu slechts één gedachte: te weten trachten te komen of er verraad in het spel was.

Daarom greep hij ook onmiddellijk Tjang Ti beet, zodra hij bij hem gekomen was.

Stevig grepen zijn handen de ranke Chinees vast. Deze verweerde zich wat hij kon, doch kon toch niet verhinderen, dat Jaap hem, na een korte worsteling op de grond deed tuimelen.

Nu zat de kajuitsjongen van Frederik de Houtman op de borst van Tjang Ti. Hij schreeuwde zo hard hij kon, dat hij hem zeggen moest, wat er nu op de schepen ging gebeuren, maar al spoedig staakte hij dit bedrijf, omdat Tjang Ti er toch geen woord van verstond. Hij pakte daarna de Chinees bij de hals en deed alsof hij hem wilde wurgen. Hij noemde enkele namen en zette dan een vragend gezicht. De Houtman, Zeeuwen, waren klanken, die Tjang Ti wel begreep. Ha, nu was Jaap er. De gebarentaal moest hem helpen. Hij maakte een beweging van eten, wees naar de vloot en zette dan

weer een vragend gezicht. Tegelijk beduidde hij de Chinees, dat hij hem de keel zou dicht knijpen, indien hij hem niet vertelde, wat hij wist van de tractatie op de vloot.

Tjang Ti begreep de bedoeling.

Hij richtte zich wat overeind en maakte door gebaren en grimassen aan Jaap duidelijk, dat er iets door het voedsel was gestrooid, waardoor de mannen bewusteloos zouden worden.

Zodra Jaap dit goed begrepen had, sprong hij op. Hij had geen tijd meer voor Tjang Ti. Als het waar was, wat die Chinees had verteld, dan moest hij nu zo gauw mogelijk naar het huis van de kooplieden, om te waarschuwen.

Jaap draafde wat hij kon, maar merkte tot zijn spijt, dat hij straks verder gewandeld was, dan hij zelf had vermoed.

Ha, daar zag hij het huis al.

Zou hij nu binnenlopen en aan De Houtman vertellen, wat hij gehoord had? Maar wat zou dat helpen? Ze moesten het op de schepen zo gauw mogelijk weten. Misschien was dan nog een grote ramp te voorkomen.

Vlak bij het huis botste hij bijna tegen Bram den Breejen op. Ha, nu had hij in eens zijn plan gemaakt.

„Bram," hijgde hij, „er is verraad in het spel, kom mee naar het strand, we moeten onmiddellijk naar de schepen!"

Hij gunde Bram niet eens de gelegenheid, om over het geval te praten, doch rende hem vooruit naar het strand.

Bram volgde hem zo vlug hij kon en heel gauw zaten beiden in de sloep en aan de riemen.

Toen vertelde Jaap, met het weinigje adem, dat hij nog over had, wat hij van Tjang Ti te weten was gekomen.

„Misschien kunnen we hem nog vóór zijn, als ze er nog maar niet van gegeten hebben!"

Ze roeiden allebei uit alle macht; het schuim spatte hoog op tegen de boeg van de boot, doch al hun inspanning baatte niet. Zodra de boot langszij de Leeuwin lag en Bram en Jaap de valreep waren opgestormd, zagen ze het al...... ze kwamen...... te laat! De overval was reeds begonnen.

XVI

DE OVERVAL

Op de Leeuw en de Leeuwin was nu alles in gereedheid gebracht voor de ontvangst van de slavinnen, die de tractatie van de Sultan kwamen brengen.

Eén voor één stapten de vrouwen uit de ranke prauwen en klauterden tegen de valreep op met hun kleurige manden op het hoofd, vol lekker gebak en sappige vruchten. Andere slavinnen droegen de kannen met frisse dranken aan boord. Zilveren kannen waren het en gouden, want het waren dranken uit de Dalam en de Sultan zelf bood ze de matrozen aan.

Cornelis de Houtman zag de slavinnen met een glunder gezicht aan boord komen. 't Verliep alles prachtig, net zoals hij zich had voorgesteld en op dit ogenblik kon hij Frederik niet begrijpen, die bleef maar zwartgallig, had volstrekt geen vertrouwen en was ten slotte gisteravond naar wal gegaan, omdat hij aan dit feest, dat hij niet vertrouwde, niet wilde deelnemen. Hoe kon Frederik nu zo achterdochtig zijn?

Er was immers geen sprake van verraad!

Met een vrolijke lach op het gezicht stapten deze vrouwen aan boord en zij begonnen de lekkernijen uit te delen aan de matrozen, die er gretig naar grepen.

Deze vrouwen hadden onder druk gebabbel vannacht alles klaar gemaakt. Nu kwamen zij het uitdelen, aan deze blanken uit het Westen. Die zouden thuis aan hun vrouwen en dochters kunnen vertellen, hoe lekker de Oosterse vrouwen de spijzen weten te bereiden. Wat wisten zij van verraad? Zij wisten van niets. Tjang Ti kenden zij niet eens en met zijn duister verraderswerk waren zij totaal onbekend. Zij gingen lachend rond en deelden met gulle hand.

Cornelis Houtman had door zijn trompetter de trompet laten blazen; alle hens was aan dek.

Zo aten de matrozen dan en ze dronken, ze dronken en ze aten en ze werden van deze heerlijke tractatie heel vrolijk. Ze lachten, lachten wat ze konden; ze sloegen zich op de knie van de pret.

Ook Cornelis de Houtman lachte, zo'n heerlijk feest vond hij dit. Nog nooit in zijn leven had hij zoveel plezier gehad. Hij dacht niet meer aan het pepercontract, dat zo straks getekend moest worden. Wat maalde hij om peper of om een contract! Er was nu feest aan boord, dat was in geen maanden gebeurd.

Over het water naderden prauwen, het waren er vele er zaten mannen in, donkerharige mannen. Die mannen hadden messen in de hand en zij klauterden tegen de schepen op......

Toen een geschrei aan boord; het was geen vreugdegeschrei, o neen, het was gejammer. Er vloeide bloed op het dek van de Zeeuwse schepen, het was het bloed van de zonen van Zeeland en Holland.

Tegen de valreep stormde een oude matroos op zon-

der oren, met een vertrokken gelaat en bloedbelopen ogen en een schelle jongensstem schreeuwde boven het rumoer uit: „Niet eten, niet drinken mannen! 't Is allemaal vergiftigd!"

Maar toen Jaap z'n hoofd boven de reling uitstak, zag hij dat hij te laat was gekomen. Te laat had hij het bedrog van de Chinees ontdekt en het hielp niet meer of Bram den Breejen, de enige die niet bedwelmd was, als een razende op de vijanden inhakte, het bezorgde hem een zware wond in de borst......

Jaap tuimelde over de reling aan boord.

„Gijs!" schreeuwde hij, „Gijs, waar zit jij?"

O, daar werd hij z'n vriend gewaar. Lachend hief Gijs z'n beker omhoog en dronk hem toen leeg. 'n Ogenblik later tuimelde ook hij omver.

Maar niet allen aan boord waren even bedwelmd als de rest. Zodra velen het gevaar begonnen in te zien, begonnen zij te vechten. Er werd geschoten aan boord van de Leeuw en de Leeuwin. De vrouwen, die zoëven lachend de tractaties hadden rondgedeeld, gooiden alles weg en probeerden in de prauwen te komen. Anderen sprongen in hun angst over boord en verdronken. Ook de donkerharige Atjehers met hun scherpe messen verlieten weer de schepen. Ze hadden hun verraderlijk werk verricht; er lagen vele doden op 't dek van de schepen en onder die doden bevond zich ook de dappere Cornelis de Houtman......

's Middags werden de ankers afgekapt en zeilden de schepen weg.

Ondertussen was het aan land ook niet pluis. Daar bevond zich Frederik de Houtman, met de kooplieden. Ze hadden het contract voor zich op tafel liggen, toen een bende van de Sultan hun woning binnen stormde. Toen werd ook daar gevochten.

Wat was er toch gebeurd, waardoor de vriendelijke oude Sultan zo opeens veranderd was? De list van Don Alfonso Vincenti was gelukt. Men had de oude vorst wijs gemaakt, dat daar ginds op de schepen de Zeeuwen bezig waren de soldaten, die zij naar Djohor moesten brengen, te vermoorden.

Dat was te veel geweest voor Aloëdin.

En naar het koopmanshuis aan het strand wijzend, had hij met hese stem geroepen: „Vang ze, de schurken! Dood ze — breng ze bij me, de verraders!"

Zo was de bende het huis binnengedrongen. Matrozen die zich hadden willen verdedigen, waren gedood. Frederik de Houtman en de anderen werden gevangen genomen.

XVII

NAAR HUIS

De volgende morgen waren de Leeuw en de Leeuwin weer teruggekeerd. De bedwelming was geweken, en de meeste matrozen waren weer in staat hun werk te doen. Toen hadden ze gedacht aan de landgenoten-die door de Sultan gevangen genomen waren. Het was hun plicht een poging te doen hun vrienden te verlossen. Daarom keerden zij terug naar de rede van Atjeh, waar ze met kanonschoten de bevolking schrik hoopten aan te jagen.

Doch toen was het de tijd van Don Alfonso Vincenti. Hij had zich schijnbaar nergens mee bemoeid en gedacht, dat de Zeeuwen voorgoed waren weggetrokken. Nu ze echter onverschrokken durfden terugkeren en misschien een landing zouden willen wagen, moest hij er bij zijn. Hij liet de zeilen van zijn schepen hijsen en de ankers lichten, en stevende langzaam naar de baai van Atjeh. Z'n matrozen stonden met brandende lonten bij de geladen kanonnen.

Dat was voor de dappere zeelui van de beide schepen te erg. Na alles wat ze hadden meegemaakt, durfden ze het niet meer te laten aankomen op een strijd met de Portugezen; die strijd toch zou beslist in het nadeel der Zeeuwen zijn uitgevallen.

Zo moesten ze dan het droevige besluit nemen, hun vrienden in de steek te laten en naar het vaderland terug te keren......

Voor een kleine kooi van de Leeuwin zit Jaap op een bierton. En in de kooi ligt z'n vriend, de oude Watergeus Bram den Breejen.

De wond, die een Atjehse dolk hem heeft toegebracht, is erger geweest, dan hij had gedacht. De scheepsdokter heeft die wond onderzocht en hij heeft bedenkelijk het hoofd geschud.

„Is 't erg dokter?" heeft Bram gevraagd.

En de dokter heeft gezegd: „'t Is heel erg, je wordt niet meer beter Bram!"

Dit heeft de oude Watergeus kalm aangehoord. Hij had in z'n lange leven al zo vaak de dood voor ogen gehad, dat hij van diens komst niet hard schrok. Zijn vrouw en z'n kinderen had de Spaanse tyran hem ontnomen, er was niets meer, dat hem aan het leven bond.

Toen had hij gevraagd naar Jaap Bestebouw.

Jaap was gekomen en hij had Gijs meegebracht.

Bram had hun altijd veel vriendschap betoond en in z'n laatste uren wilden de jongens bij hem blijven.

„Jaap, heb jij een bijbel?" vroeg Bram.

Hij wist het eigenlijk wel, want het was bekend, dat Jaap onder zijn weinige bezittingen een bijbel bezat. Dominee Plancius had hem die gegeven en dat was geen kleinigheid geweest, want bijbels waren toen veel zeldzamer dan nu. Jaap wist dat, en hij was er ook heel de reis erg zuinig op geweest.

„Wat wil je dan, Bram?" vroeg de jongen.

„Lees me wat voor, Jaap."

Dadelijk snelde Jaap naar zijn kooi, om uit z'n kist het kostbare boek te halen, dat zijn oude vriend in zijn stervensnood, troost zou kunnen brengen.

„Ik ben altijd een ruwe Watergeus geweest Jaap," zei Bram, „maar bij God is vergeving, dat weet ik, lees me daar eens wat van voor......"

Hoe gelukkig was het nu, dat Jaap trouw de catechisatie van dominee Plancius had bezocht. Nu was hij thuis in de bijbel.

„Wat moet ik lezen, Bram?"

„Van de karmozijn......" klonk het zacht.

„Van de karmozijn?" herhaalde Jaap zacht. Hij wist werkelijk niet zo gauw, wat de stervende bedoelde. Maar daar kreeg Gijs een helder ogenblik. „Ik begrijp het al," zei hij. „Al waren uw zonden......"

„Ja, ja, dat is het!" klonk het uit de kooi.

„'t Moet in Jesaja staan," mompelde Jaap, terwijl hij aan 't zoeken ging. Ha, daar had hij het: Jesaja 1.

En toen las Jaap eerbiedig: „Komt dan en laat ons te samen richten, zegt de Here: al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen worden als sneeuw; al waren zij rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol."

„Heerlijk, heerlijk," zuchtte de oude Watergeus, „dat staat er ook voor mij Jaap. Ik ben een ruwe kerel geweest, Jaap, maar om Jezus' wil, heeft God mij alles vergeven. Lees nu Psalm 23 nog eens."

Toen las Jaap Psalm 23. Ondertussen was Gijs weggeslopen. Hij zag wel, dat het afliep met Bram en hij

ging de ziekentrooster halen, die aan boord de rol van predikant vervulde. Deze kwam toen Jaap juist klaar was met lezen.

„Bidden......" hijgde Bram.

En de ziekentrooster bad; de jongens baden eerbiedig mee. Hij vroeg of God dit afgedwaalde schaap thuis wilde halen, en al zijn zonden vergeven wilde......

„Heb jij je vijanden nu vergeven Bram?" vroeg Jaap zacht.

De Watergeus had hun zo vaak gezegd, welk een haat hij tegen de Spanjaarden koesterde.

„Eindelijk heb ik het kunnen doen Jaap, geef me nu een hand."

Jaap en Gijs gaven de oude man een hand. Jaaps hand hield hij lang vast. „Flinke zeeman worden jongen," zei hij zacht, „en...... God vrezen!"

Nog een poos lag hij stil voor zich uit te kijken. Z'n ogen werden hoe langer hoe groter. Opeens zei de ziekentrooster: „'t Is afgelopen jongens, Bram den Breejen is uit de tijd." Schreiend slopen Jaap en Gijs weg.

De thuisreis van de beide schepen duurde maanden, doch eindelijk werd toch het vaderland bereikt. 't Was jammer, dat ze zo weinig peper aan boord hadden, maar De Moucheron was al dankbaar dat hij zijn schepen weer terug zag.

Hoe dankbaar was Jaap, dat Frederik de Houtman zo wijs was geweest, om Thomas Foeymans in te lichten over zijn geld. Nu kon hij zonder moeite de buidel mee-

krijgen, die in het kistje lag en toen hij eindelijk het kleine huisje in de Armsteeg aan de Oude Zijde weer binnenstapte, ging er een kreet van vreugde op.

Jaap vloog z'n moeder om de hals, daarna zijn zusjes en broertjes. En toen begon hij z'n geld uit te tellen.

„Ik ben zuinig geweest moeder," zei hij lachend, „kijk eens aan, daar kunt u weer een poosje mee verder."

De volgende dag bracht dominee Plancius een bezoek.

Jaap moest natuurlijk aan 't vertellen.

„Jammer van de gebroeders De Houtman," zei de predikant; „'t waren zulke flinke kerels, en ze hebben zulk belangrijk werk gedaan. Jammer, erg jammer dat Cornelis vermoord is."

„Ik kwam net te laat dominee," zei Jaap spijtig. „Als Bram en ik maar een half uur eerder geweest waren, dan....."

„Er gebeurt niets buiten Gods bestel, Jaap, vergeet dat nooit. We zullen hopen, dat we Frederik weer terug krijgen. Nu maar eens flink uitrusten en dan?"

„Weer naar zee, dominee. Gijs en ik hebben 't al afgesproken. Maar Gijs wil geen koksmaat meer zijn, hij vindt kajuitsjongen veel fijner. 't Mag immers wel moeder?"

Moeder Bestebouw zette een bedenkelijk gezicht, maar toen ze het stralende gezicht van Jaap zag, kon ze toch niet weigeren.

„We zullen wel zien jongen," zei ze. „Ik wil je niet thuis houden. God kan je overal bewaren, dat hebben we nu ondervonden."

XVIII

BESLUIT

Ondertussen zaten Frederik de Houtman en zijn lotgenoten in Atjeh in de gevangenis. En ze hadden het daar allesbehalve best. In het „Cort Verhael", dat Frederik later heeft geschreven en waaruit ik deze geschiedenis heb opgediept, vertelt hij uitvoerig, wat hij allemaal heeft ondervonden. Hij zat kromgesloten in de boeien en werd nu en dan met de dood bedreigd, als hij weigerde Mohammedaan te worden. Maar Frederik bleef onder de felste kwellingen, weigeren zijn geloof te verloochenen.

In Juli 1600 verscheen er op de rede weer een Hollandse vloot onder Jacob Wilckens.

Het gelukte Wilckens helaas niet Frederik uit de gevangenis te bevrijden. Evenmin gelukte dit, toen in November van dat jaar Paulus van Caerden, een oude vriend van Frederik, te Atjeh kwam. Wel gelukte het Frederik toen te ontsnappen en zich aan boord in vrijheid te stellen, maar toen hij zich, onvoorzichtig genoeg, weer aan land waagde, ter wille van de handel, werd hij opnieuw gepakt en onder beschuldiging kostbaarheden te hebben gestolen, andermaal in de gevangenis opgesloten. Van Caerden, hierover woedend,

viel de inlandse prauwen aan, die op de rede lagen, maar daardoor maakte hij het voor Frederik niet beter. Deze werd met een strop om de hals naar Pedië gesleept.

Nadat Van Caerden vertrokken was, begon de Sultan ernst te maken met de bekering van De Houtman. Doch honger, mishandeling en dreigementen bleven alle zonder uitwerking. Zelfs bleef Frederik standvastig met het zwaard boven z'n hoofd, en de bijl boven z'n polsen. Ook het dreigement hem door de olifanten te laten vertrappen baatte niets. Later werd z'n lot iets verzacht, omdat hij voor de sultan een kruitmolen in elkaar timmerde.

Later verschenen weer vier Zeeuwse schepen op de rede van Atjeh. Zij vergoedden de schade, die Van Caerden had aangericht, en wisten daardoor een flinke lading peper te bemachtigen. Ook gelukte het hun de invrijheidstelling van Frederik de Houtman te bewerken. Hij werd vrijgekocht na 26 maanden in harde gevangenschap te hebben doorgebracht. In Juli 1602 zette hij weer de voet op Nederlandse bodem. Maar zijn verschrikkelijke avonturen hadden hem allerminst bang gemaakt. Reeds het volgend jaar voer hij weer uit. Nu als opperkoopman op een vloot van 12 schepen onder leiding van Steven van der Haegthen.

Pas in 1612 keerde Frederik in het vaderland terug. Hij ging toen in Alkmaar wonen, waar hij lid van de vroedschap werd. Doch Indië bleef trekken en in 1618 voer hij nog eens uit, nu als Commandeur over 11 schepen. Met deze vloot raakte hij aan het dwalen. Hij kwam

aan de westkust van Nieuw-Holland (Australië) terecht, waar de Houtmans-rotsen, nog aan herinneren. Zoek maar op, op de kaart. In Januari 1624 was hij weer in Holland terug, waar hij drie jaar later overleed. Hij behoort, met z'n broer Cornelis, tot de stoere mannen, die de grondslag hebben gelegd voor „Groter Nederland onder de keerkringen".

We moeten die helden in ere houden.

EINDE